STRIP SCHRIFT

Prijs f 5,95
Bfr. 110

FRANK DONALD DUCK MARCEL RUIJTERS

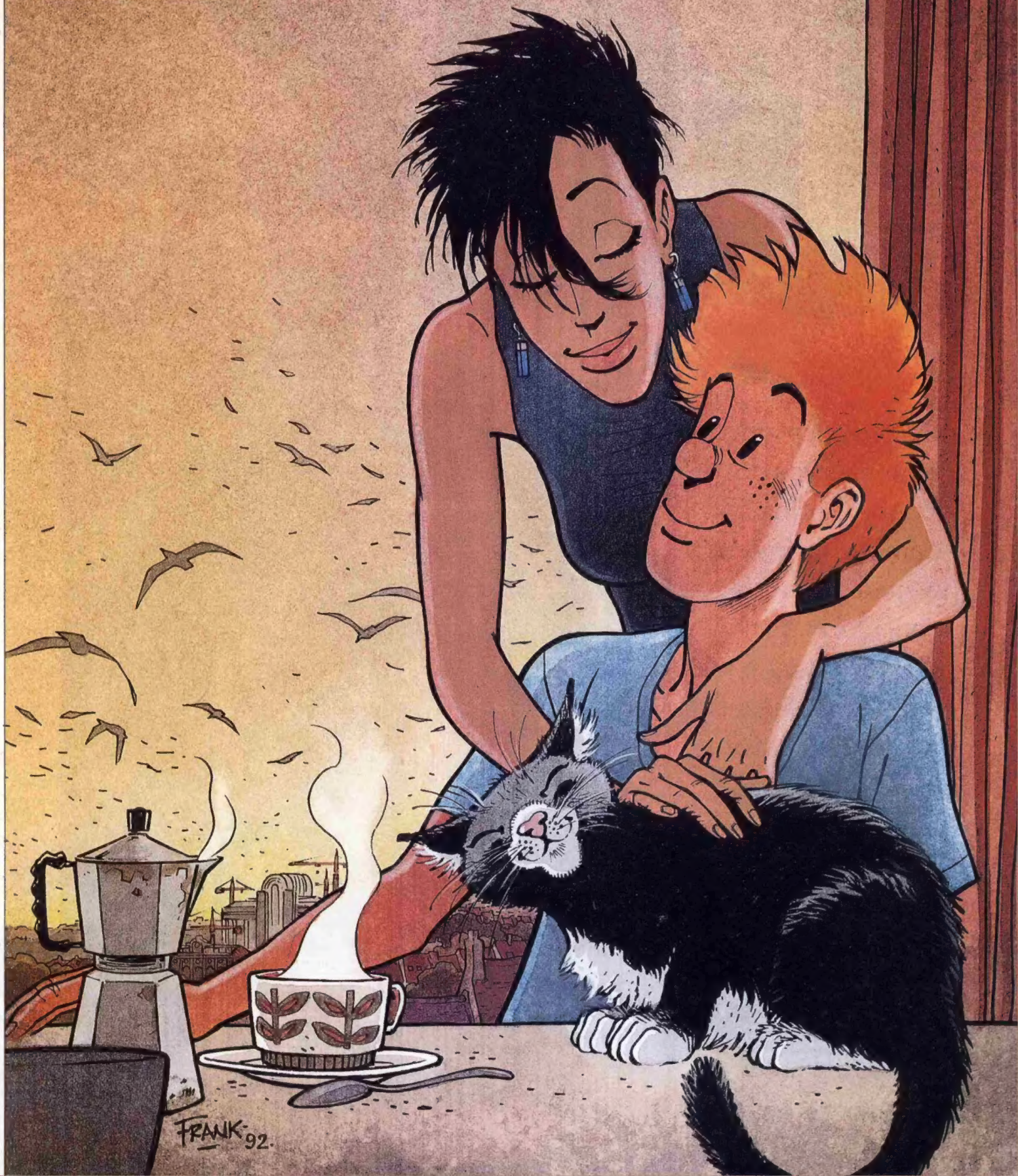

257 - JAARGANG 25 NUMMER 10 - 'S WERELDS OUDSTE STRIPINFORMATIEBLAD - VERSCHIJNT 10x PER JAAR

CD2

CORPS DIPLOMATIQUE
TWEEDE DEEL

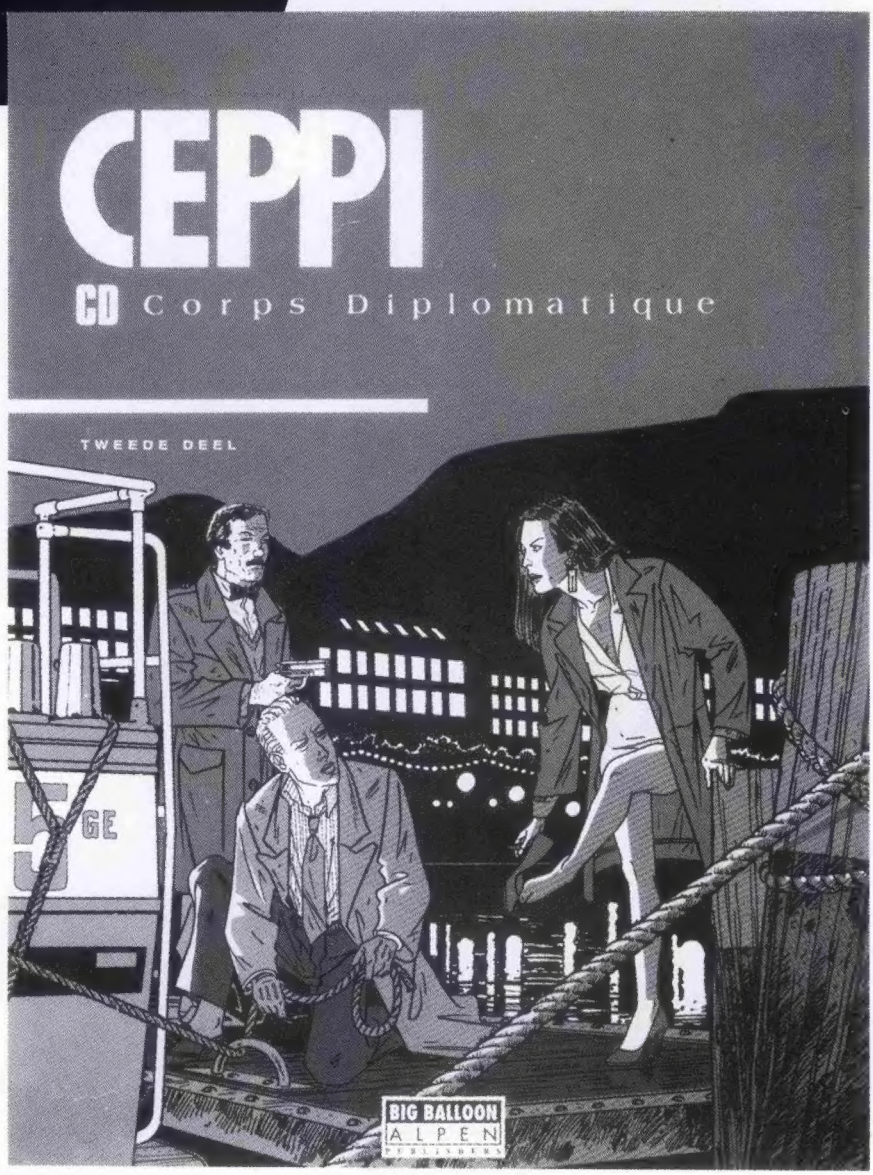

Ontsnappen aan de piranha's van de Koude Oorlog lijkt onmogelijk in een wereld die voortdurend op springen staat. Ook als je jong, intelligent en aardig bent, en een hoge internationale post in Genève hebt...

f 24,95
Bfr. 480

ISBN 90 542 5163 8/CIP

BIG BALLOON

Het tweede, afsluitende deel van Corps Diplomatique ligt nu in de winkel.

STRIP SCHRIFT

Jaargang 25 december 1992 nummer 10 (257)

Verschijnt 10 maal per jaar
Stripschrift wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie in opdracht van Het Stripschap. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs

Redactie
Tijs Bagchus, Michel Nadorp, Arco van Os, Rik Sanders

Redactie-assistentie
Harry Wibier

Medewerkenden
Ria Bernds, Ben Bits, Hanneke Bons, Michel Clessens, Amalia Deekman, Benoit Houbart, Denis Howhon, Gerrit de Jager, Astrid M. Kraft, Johan Ligger, Johan Martens, Hans Pols, Jean Schoubs, Noël Ummels, Rudy Vrooman, Bill Watterson, Jempi Welkenhuyzen, Rein van Willigen.

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
Telefoon: 010 - 220 10 63, telefax: 010 - 421 06 08

Uitgever
Uitgeverij Stripstift
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam

Abonnementen
Abonnementen-administratie Stripschrift
t.a.v. Ton Schuringa
Postbus 11335
1001 GH Amsterdam
Telefoon: 020 - 6852229
Abonnementsprijs f 57,50 / Bfr. 1150
Leden van het Stripschap f 2,50 / Bfr. 45 korting
Nederland: Postbank 209948 of
ABN-bank 54.89.74.330
ten name van Stripschrift, Amsterdam
België: ABN-bank 721-520.62.74-81
ten gunste van Het Stripschap, Tervuren
Opzeggingen alléén schriftelijk en uiterlijk twee maanden voor het aflopen van een abonnementsjaar

Reprorecht
Het overnemen, evenals het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven contact opnemen met de redactie van Stripschrift

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Richard, Amsterdam; Geknipt Papier, Gent

Omslag
Frank

ISSN 0165-845X

Redactioneel

Dit laatste redactioneel van jaargang 25 is een mooie gelegenheid om stil te staan bij de veranderde samenstelling van de redactie.
Allereerst verliet Hans Pols na het verschijnen van ons jubileumnummer de redactie. Hij was vanaf het eerste uur betrokken bij de huidige, succesvol gebleken opzet van Stripschrift. Helemaal verlaten heeft Hans Pols ons gelukkig niet, want hij blijft met de regelmaat van de klok zijn bijdragen aan het blad afleveren.
Verder stapten Eric de Graaf en Noël Ummels dit jaar uit de redactie. Ook voor hen geldt dat aan een langdurig redacteurschap een eind is gekomen. Geen Ennio Morricone-borrelpraat meer, laat staan champagne-gelagen: we zullen dit alles zeker missen. Ongetwijfeld komen de lezers hun namen nog meerdere malen tegen in het blad, maar dan als medewerker.
Zowel Hans Pols, Eric de Graaf als Noël Ummels bedanken wij voor hun jarenlange inzet, ideeënrijkdom en gezelligheid.
Als opvolgers zijn dit jaar Rik Sanders, Michel Nadorp (bekend van radio en tv, èn van Stars & Strips) en Tijs Bagchus de redactie binnengestapt. En kunnen we met gepaste trots meedelen dat de redactie voor een aantal maanden een heuse stagiair in haar midden heeft: Harry Wibier luidt zijn naam. De redactie gaat dan ook met nieuw elan jaargang 26 in.
Bij het ter perse gaan van dit nummer bereikte ons het nieuws dat Anton Koolhaas is overleden. Meer hierover in het volgende nummer van Stripschrift.

Inhoud

4 **FRANK** Benoit Houbart en Denis Howhon
13 **BITS & PIECES** Ben Bits
14 **MARCEL RUIJTERS** Jempi Welkenhuyzen
16 **DONALD DUCK** Rein van Willigen
20 **BRIEVEN**
21 **ABC VAN DE BRD** Astrid M. Kraft & Hans Pols
24 **DURBUY** Jempi Welkenhuyzen
26 **BOEKEN**
30 **ACTUALITEITEN**
31 **PEYO** Jempi Welkenhuyzen
34 **STARS & STRIPS** Michel Nadorp
36 **CASPER EN HOBBES** Bill Watterson

FRANK

door
BENOIT HOUBART
en
DENIS HOWHON

Frank Pé **is bij het Brusselse publiek bekend om zijn bruisende verhalen uit Elsene (één van de negentien gemeenten van Brussel) en om zijn muurschildering in het hartje van de stad, niet ver van de Grote Markt. In** *Spirou* **liet hij zes jaar lang zijn sporen achter met een kort stripverhaal** – *De Eland* – **dat elke week voorin het weekblad stond (in** *Robbedoes* **alleen in een gedeelte van de jaargang '83).**

Maar zijn hoofdfiguur is ontegensprekelijk *Ragebol*. **Hij gebruikte dit personage om een rubriek over de natuur te illustreren. Ragebol begint zijn leven als stripfiguur in het Vakantienummer '79 van Robbedoes (nummer 2149), waarin hij een verlaten Natuurwetenschappelijk Museum bezoekt. Sindsdien vond Ragebol in** Bom **een tweede vader. Michel de Bom (alias** Sylvain de Rochefort**, een tot dan toe humoristisch scenarist met grote belangstelling voor geschiedenis) doet zijn intrede met het verhaal** *De Kattenkapel* **(opgenomen in** *De Dierenwereld*, **deel 12 uit de serie** *Het beste uit Robbedoes*, **Dupuis 1986).**

Dan ontmoeten we *Vincent Mores*, een avonturier die in dieren uit de Aziatische jungle handelt. Deze was 6 jaar eerder ontsproten aan de pen van scenarist **Jean-Marie Brouyère** die daarmee een prachtkans gaf aan de jonge Frank. In deze strip komen we een tweede scenarioschrijver tegen, **Thierry Martens**, alias **Terrence**. Daarna volgen drie verhalen op albumlengte van Ragebol: *De droom van de walvis*, *De beeldhouwers van het licht* en *De nacht van de kat*.
Terwijl hij aan Ragebol werkt, maakt Frank ook diverse illustraties en werkt hij mee aan verschillende projecten, zoals de overbekende kalender van de Katholieke Padvindersvereniging van België; een kalender die al vele jaren een kans geeft aan nieuw talent. De kalenders van '89 en '91 worden aan Frank toevertrouwd. Naar aanleiding van de eerste wordt hij door **Guy Delcourt** gevraagd om een boek over katten te maken – *Onder katten* – waarin men het talent van de dirigent Frank kan bewonderen. Zullen er meer delen volgen?
Sinds enige tijd horen we nog maar weinig van Frank. Op zijn medewerking aan een (A Suivre)-special over dromen en 'de muur' na (van het café Plattesteen aan de Kolenmarkt in Brussel), verschijnt er niets meer. Maar de stilte rond Pé is te wijten aan zijn voorbereidingen voor zijn nieuwe album *Zoo*. Wij hebben de ingekleurde platen gezien. Er zijn geen woorden voor ...

Frank

Op een mooie middag nemen Denis en ik voor de laatste keer het komende interview door. We voelden ons niet zo op ons gemak, dat moet ik bekennen! Het uur der waarheid kroop naderbij. We bellen aan, een stem antwoord, Frank verschijnt in de deuropening en vraagt ons binnen te komen. Zijn atelier in de woonkamer, 'De kat' op een kussen. Over haar begint ons gesprek. Daarna leren we elkaar wat beter kennen en praten over de albums die op ons een grote indruk achterlieten, over de Ragebol-Muur in het Stadscentrum ...

Wat heeft U ertoe aangezet dat te schilderen?
Mij? Niets! Ik ben in een rijdende trein gesprongen. Het begon met de relatie tussen een reclamebureau dat gespecialiseerd is in grote muurpanelen en het Stadsbestuur van Brussel dat daarvoor toestemming moet geven. Vervolgens was er het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal. Zij dachten aan mij omdat ik Brussel al eens in mijn boeken had behandeld en omdat ik een uitstekende relatie met ze had. (Tekening over **Horta**, geëxposeerd in de hal van het BCB. Red.). Toen ze mij vroegen was ik heel blij, temeer omdat ik Ragebol kon gebruiken; dit is de ideale manier om het personage leven in te blazen.
Vooral omdat de tekening zich bevindt op het terras van Plattesteen, een semi-cultureel 'in' café. Ik heb eerst een kleine opzet gemaakt en daarna de definitieve tekening. **Topaze** heeft het ingekleurd en professionele muurschilders realiseerden daarna de tekening in het groot op de muur. Het soort project dat voor mij met een minimale inspanning maximaal effect sorteert; in tegenstelling tot andere projecten waarvoor je soms veel werk moet verzetten voor een mager resultaat.

Bovendien is er de originaliteit.
Alle partners waren zich bewust van het feit dat dit een première voor Brussel was – ook al was eerder door **Schuiten** een stripmuur gemaakt in de Naamsestraat. Hier betrof het echter een duidelijk, officieel initiatief om een stripmuur te maken in Brussel, toch één van de trefpunten in de stripwereld. Het was een moment van bezinning ... we wilden iets maken waar je even bij stil staat, iets sympathieks dat aanleiding geeft om nog meer fresco's te maken.

Belvision

U bent begonnen bij Belvision?
Ik ben er maar een maand gebleven. Ik kwam vers van het Atheneum. Enkele maanden later zou ik mijn eerste 'Vrije vel' (Een rubriek met korte verhalen van tekentalent. Red.) bij *Spirou* publiceren. Bij Belvision ben ik simpelweg binnengekomen omdat een vriend van mijn ouders iemand kende die er werkte. Hij had gezien dat ik tekende en vertelde me dat zij mensen zochten. Het was **José Dutillieux** die me aannam. Later werd hij financieel verantwoordelijke bij Dupuis. Het enige dat ik er geleerd heb, is dat ik zeker geen tekenfilms wil maken. In die tijd werkten we aan *Gulliver*, een mengeling van speel- en tekenfilm. Het was heel bekrompen en ik geloof niet dat het ooit in België verschenen is. Dat heb ik een maand lang gedaan, de hele dag gebogen over een tafel met een tl-buis erin. De luxaflex omlaag, zelfs in hartje zomer, dat beviel me niet. Dàt, tezamen met de kantoorsfeer en het gerodel van de secretaresses.

Ontwerp voor terras van Plattesteen

St. Luc-periode

Daarna ben je naar St. Luc overgegaan?!
Ik ben zeer teleurgesteld in het onderwijs op St. Luc!
De invloed van '68 (jongerenopstand) was nog voelbaar. De leraren waren nog erg onder de indruk van die gebeurtenissen en de creativiteit van de leerling was heilig: ze mochten beslist niet beïnvloed worden! Dus geen enkel echt tekenonderwijs en weinig

anatomie, compositie of techniek. Drie jaar lang kon ik op mijn gemak thuis tekenen, te laat op de lessen komen, zoveel mogelijk spijbelen en uitgaan. St. Luc was een mengelmoes van een heleboel dingen, veelal marginaal.

Leerde je *Geerts* **en** *Hislaire* **op St. Luc kennen?**
Ja. We zaten niet in dezelfde klas maar zagen elkaar af en toe in de kantine. Echte vrienden werden we echter pas na St. Luc. Toen zagen we elkaar vaak, beïnvloedden elkaars tekenwerk en wisselden ideeën uit. We vormden een klein groepje en we gingen samen op vakantie om te werken.

Begin bij Dupuis

In die periode begin je bij Dupuis. Hoe ben je daar binnengekomen?
Ik had **Hislaire** leren kennen en later ook **Brouyère** bij wie Hislaire werkte. Brouyère had mijn platen aan de hoofdredacteur laten zien. Ik had het striptekenen op een heel technische manier aangepakt. Ik had veel moeite gedaan om goed te inkten, om een echt Belgische strip te maken, met grote neuzen en zo. Dat werk beviel de uitgever dus wel. Bovendien probeerde het blad *Spirou*, met **Thierry Martens** als hoofdredacteur, zoveel mogelijk pagina's te vullen met werk van jonge tekenaars die ze niet zoveel hoefden te betalen. Het was een blad met een laag budget, zoals veel bladen in die tijd. Op zich niet slecht omdat het uiteindelijk veel jong talent voor het voetlicht heeft

gebracht. Eén of twee weken na de eindexamens van St. Luc maakte ik mijn eerste illustraties voor *Jongeren en Natuur* in Spirou. Heel snel daarna werd ik gevraagd een album van 44 platen te maken, wat niet erg redelijk van ze was. Omdat ik een perfectionist ben duurde het eeuwen voordat ik het af had.

Zes Jaar!
Met daarin wel 2 jaar militaire dienst waarin ik bijna geen enkele plaat maakte.

Samen met Brouyère heeft U aan Vincent Mores **gewerkt.**
Brouyère had persoonlijke problemen, zozeer zelfs dat hij de realisatie van het scenario voor *Achter Tralies* overdroeg aan **Martens**, alias **Terrence**.

Galgehumor

Vóór het verschijnen van De Eland **heeft U de onderkant van de pagina's getekend in dezelfde periode dat** *Yann* **en** *Conrad* **de bovenkant vulden.**

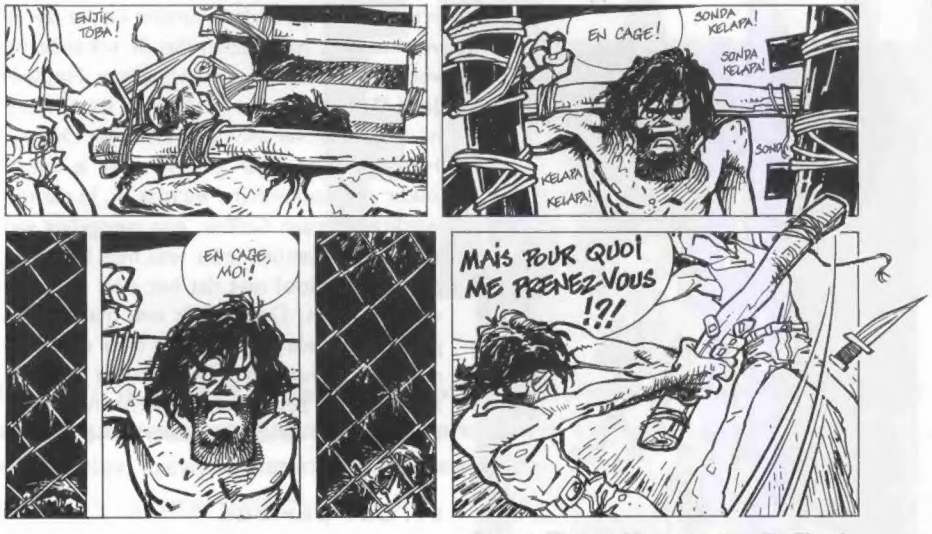

Boven, *Vincent Mores*; onder, *De Eland*

Ik kon daar maar een halve dag per week aan werken omdat ik toen in dienst zat. Ik kreeg de informatie en moest die vormgeven. Dat moest zo snel mogelijk. Helemaal aan het einde daarvan kwam *De Eland* voorzichtig opdagen.

De Eland **heeft op veel mensen indruk gemaakt. Hoe komt dat?**
Ik zou er geen echte reden voor kunnen geven maar ik heb er wel zo mijn ideeën over. Alle figuren die elke week terugkomen hebben succes. Kijk maar naar *Jojo*. Die is prominent aanwezig in het blad. Hij leeft! Bovendien is *De Eland* een korte strip, dat wil zeggen dat je die, wanneer het een niet al te vervelende is, makkelijk leest. Als hij niet goed is, dan vergeet je hem gewoon. Als hij goed is, dan is dat mooi meegenomen. Het is een soort loterij. Het originele van deze strip is dat ik mensen aan het lachen maak met iets dat triest is. (lacht) En als zoiets werkt is het een prachtige mengeling.

De neerslachtigheid?
Ja in die tijd had ik er echt plezier in om een beetje de spot te drijven met iemand die depressief is omdat ik dat zelf uiteraard regelmatig was. Ik had deze draad eigenlijk per toeval opgepakt en heb die echt met veel plezier verder uitgewerkt. Ik ben er mee gestopt omdat ik voelde dat de draad versleet. Als ik was doorgegaan had ik een nieuwe basis moeten vormen. Het probleem loste zich vanzelf op omdat het blad veranderde. Ik vond dat *De Eland* leuk was zolang hij marginaal kon blijven. Als het een echt personage zou zijn geworden dan zou ik hem niet meer aangevoeld hebben.

Ondanks dat gevoel van neerslachtigheid voelen we toch een groot optimisme **bij Frank.**
Zonder dat optimisme had ik waarschijnlijk nooit een dergelijk personage aangedurfd. Toch waren er ook weken van vertwijfeling en zelfs van noeste arbeid want het is niet gemakkelijk een strip te maken. Mensen die dat alle dagen doen zijn heel sterk. Sommige momenten heb je een heleboel ideeën. Ik schreef ze dan op en had zo genoeg materiaal voor twee maanden. Maar er waren ook weken zonder ook maar één enkel idee. Dan moest ik ernaar zoeken en daar had ik echt geen lol in. (lacht) Ik heb veel geleerd en als ik

l'ÉLA
HEU.. SPIROU, VOUS PRENEZ DU POIDS, CES TEMPS-CI ...
QUE VOULEZ-VOUS?!
DANS CE MÉTIER, CE NE SONT QUE COCKTAILS, RESTAURANTS, DÎNERS D'AFFAIRES. J'EN AI MARRE, SI VOUS SAVIEZ...
ÊTRE HÉROS DE BÉDÉ, DE NOS JOURS, CE N'EST PLUS COMME HIER! REPAS APRÈS LES DÉDICACES, LES RADIOS, LES TÉLÉS, LES PRIX, LES FESTIVALS, ET TOUJOURS LES CALORIES!
MON MÉDECIN DIT QUE J'ASSIMILE TROP BIEN LA NOURRITURE.
BAH, CHACUN SES DÉFAUTS! MOI, J'ASSIMILE TROP BIEN LES SOUCIS!

opnieuw een strip als *De Eland* zou moeten maken, in een levendig blad dat me aanstaat, waar het een plaatsje zou krijgen in een column die zijn naam waardig is, zou ik het graag doen. Met een ander personage. *De Eland* is afgelopen.

Wonderbaarlijke ontmoeting

En dan volgt een nieuwe samenwerking met een andere humoristisch scenarist: *Bom*.

Bom was er al voordat ik *De Eland* begon. Het was een wonderbaarlijke ontmoeting. Het klikte. Het klikte toen en het klikt nog steeds. We praten veel over verhalen voor Ragebol.

Jullie combineren alles?

Jazeker! We mengen werkelijk alles. We groeien steeds meer naar elkaar toe. We begrijpen elkaar volkomen, spelen elkaar de bal toe en completeren elkaar meer dan woorden kunnen uitdrukken. Het is niet altijd even kalm geweest. Er is een crisisperiode geweest tussen het tweede en het derde album. We waren al redelijk ver in een verhaal dat *Louise* heette en dat zich afspeelde in de Auvergne. We zijn gestopt! Het was een lange en moeilijke tijd. We hadden bijna onze samenwerking opgegeven; maar zoals gewoonlijk, van die problemen hebben we geleerd en we kennen elkaar nu nog beter. We weten hoe ver we kunnen gaan. Hoe dan ook, de volgende Ragebol zal ik weer met hem maken!

Komt er nog een Ragebol?

Ja. Na *Zoo* maak ik er twee tegelijk.

Rood haar, grote bril, dromer

De droom van de walvis **begint op een heel klassieke manier, met een meeuw als verteller ... Direct in het begin kruist die het pad van Catherine.**

CE JOUR-LÀ, L'HIVER S'EFFILOCHAIT EN DE LONGUES BRUMES GLACÉES... J'AVAIS UNE DISSERTATION À FAIRE POUR LE COURS DE FRANÇAIS, ET EN MAL D'INSPIRATION, JE TRAÎNAIS MES BOTTES DU CÔTÉ DU MUSÉE ... L'ANCIEN MUSÉE DES SCIENCES NATURELLES ....
ÇA FAIT BIEN LONGTEMPS QU'ON L'A CONDAMNÉ... JE ME DEMANDE CE QU'IL S'Y PASSE ....
FERMÉ
ENTRÉE INTERDITE
C'EST PLUS FORT QUE MOI !... PERSONNE À GAUCHE .....
.... PERSONNE À DROITE ! HOP !
...J'IGNORAIS ENCORE QUELLE ÉTRANGE DÉCOUVERTE J'ALLAIS Y FAIRE...
À L'INTÉRIEUR, TOUT ÉTAIT COMME AVANT...ON N'AVAIT RIEN CHANGÉ.... MAIS LES CHOSES AVAIENT ÉVOLUÉ D'ELLES-MÊMES...
ZOOLOGIE
1A
ET M'ENFONÇANT AU CŒUR DU MUSÉE, JE REDÉCOUVRAIS AVEC DÉLICE CE LIEU DU PASSÉ...
CELA AVAIT UN CHARME FOU !... DES COINS SOMBRES, DES OBJETS POUSSIÉREUX ET DU PLANCHER QUI CRAQUE... AH ! JE L'AIMAIS BIEN CE MUSÉE QUAND J'ÉTAIS GOSSE !!...
C'EST ALORS QUE JE PÉNÉTRAI DANS L'ANCIENNE SERRE LAISSÉE, COMME LE RESTE, À L'ABANDON... UNE ÉTRANGE ATMOSPHÈRE S'EN DÉGAGEAIT...
LA DÉCOMPOSITION DES PLANTES MORTES ENTRETIENT LA CHALEUR... ... L'EAU FILTRE DE PARTOUT...
MAINTENANT ...
...TOUT CELA...
...COMMENCE UNE AUTRE VIE...
BOTANIQ
1B

Ragebol, Het museum

Realiseren jullie je wat een prachtige constructie dat is? (lacht)

We hebben de indruk dat de cyclus met het derde album rond is.

Ah? Waarachtig?!?

We zien Catherine in het eerste album al vanaf de tweede pagina, op een heel onschuldige manier, en aan het einde van het derde album (De nacht van de kat**) zijn Ragebol en zij eindelijk samen.**

Ja in dat opzicht kun je het zien als een cyclus.

We hadden niet verwacht dat hun toenadering al zo snel plaats zou vinden! Eerder dat dit nog enkele albums geduurd zou hebben.

We kennen de tijd tussen de albums niet. Aan de manier waarop hij naar Catherine toegaat, dat hij haar wil bellen en aan de flash-

back aan zee, voel je dat ze elkaar terug hebben gezien.

Zullen we nog meer flash-backs te zien krijgen over de periode van voor De nacht van de kat**?**
In principe niet. De relatie is duidelijk en we kunnen verdergaan. Catherine zal een belangrijk personage worden. Anders had ik haar niet op de muur van Plattesteen getekend.

Catherine komt ook in het tweede album voor.
Ja, we wisten dat ze terug zou komen. We wilden Catherine alleen tonen opdat ze niet vergeten zou worden, een knipoogje!

De relatie met haar moeder is nogal gespannen.
Ragebol is een serie met jongeren en richt zich, in principe, op jongeren. Het thema 'ouders' is belangrijk op die leeftijd. Omdat we de ouders van Ragebol niet plompverloren op willen voeren – omdat dat niet het onderwerp van de serie is, anders wordt het een *Frommeltje en Viola* – moeten we dat thema op verschillende manieren belichten. De moeder van Catherine is een manier om de familie erbij te betrekken. Oom René is nog een andere manier. Er komen misschien nog meer volwassenen zoals zij. Je moet de omgeving van een personage gewicht geven.

Een andere manier om dat te doen is het vele gebruik van scènes uit het leven van alledag, zoals het ontbijt, de afwas, een kroegentocht ...

Uit *Onder katten*

Dat is bijna een constante in de serie Ragebol! Het fantastische dat opduikt in een duidelijk herkenbare dagelijkse situatie. De lezer wordt eerst op zijn gemak gesteld en dan verschijnt ineens het monster.

Maar hier gaat het niet om monsters! Het is eerder een zoektocht **naar zijn alter ego!**
Precies! Het is te zeggen dat je de monsters kunt zien als een soort van openbaring. De verschrikkingen, **Gore** en zo, zijn eigenlijk een afdwaling van het openbarend verhaal. Wij hebben eerder de neiging het tegenovergestelde te doen, zelfs al letten we er op niet al te wonderbaarlijk te zijn. De walvis - positief - wordt bij voorbeeld in balans gebracht met de potvis - zwart.

Het uitgangspunt van De droom van de walvis **was een nachtmerrie?**
Het beeld van de walvis die vanuit het trottoir oprijst had op dat moment niet echt de sfeer van een nachtmerrie. Het was iets verwarrends, beangstigends, maar ongevaarlijk.

De boekhouder Klein **zweeft rond in het eerste album.**
Hij heeft hetzelfde meegemaakt als Ragebol maar dan één halve eeuw eerder. Hij is een soort Ragebol, minder ontwikkeld, want hij heeft de walvis niet gezien. Je voelt in hem de oude vrijgezel die ook een kat heeft; hij heeft misschien een Catherine gemist? Ze zijn niet helemaal hetzelfde.

Het sterke moment in het eerste album is de ontmoeting tussen Ragebol en de walvis, het einde van zijn zoektocht.
Hij had het geluk een droom in vervulling te zien gaan, een fantasie die werkelijkheid wordt. Hij draagt dat met zich mee. Dat is het hele mechanisme van een puber die volwassen wordt. De innerlijke wereld maakt plaats voor de buitenwereld. Men wordt zich van zichzelf bewust, men wordt concreet en men handelt. Dat gebeurt met Ragebol.

Leopoldswijk

De actie speelt zich af in de Leopoldswijk in Brussel, het museum, het station ...
Dat is een prachtige wijk omdat er dagelijks van alles gebeurt. In de eerste plaats heeft het een historie die teruggaat tot op het ontstaan van België en ongetwijfeld zelfs verder want er stond al een oud klooster, dat later werd omgebouwd tot Natuurhistorisch Museum. Het Leopoldspark was vroe-

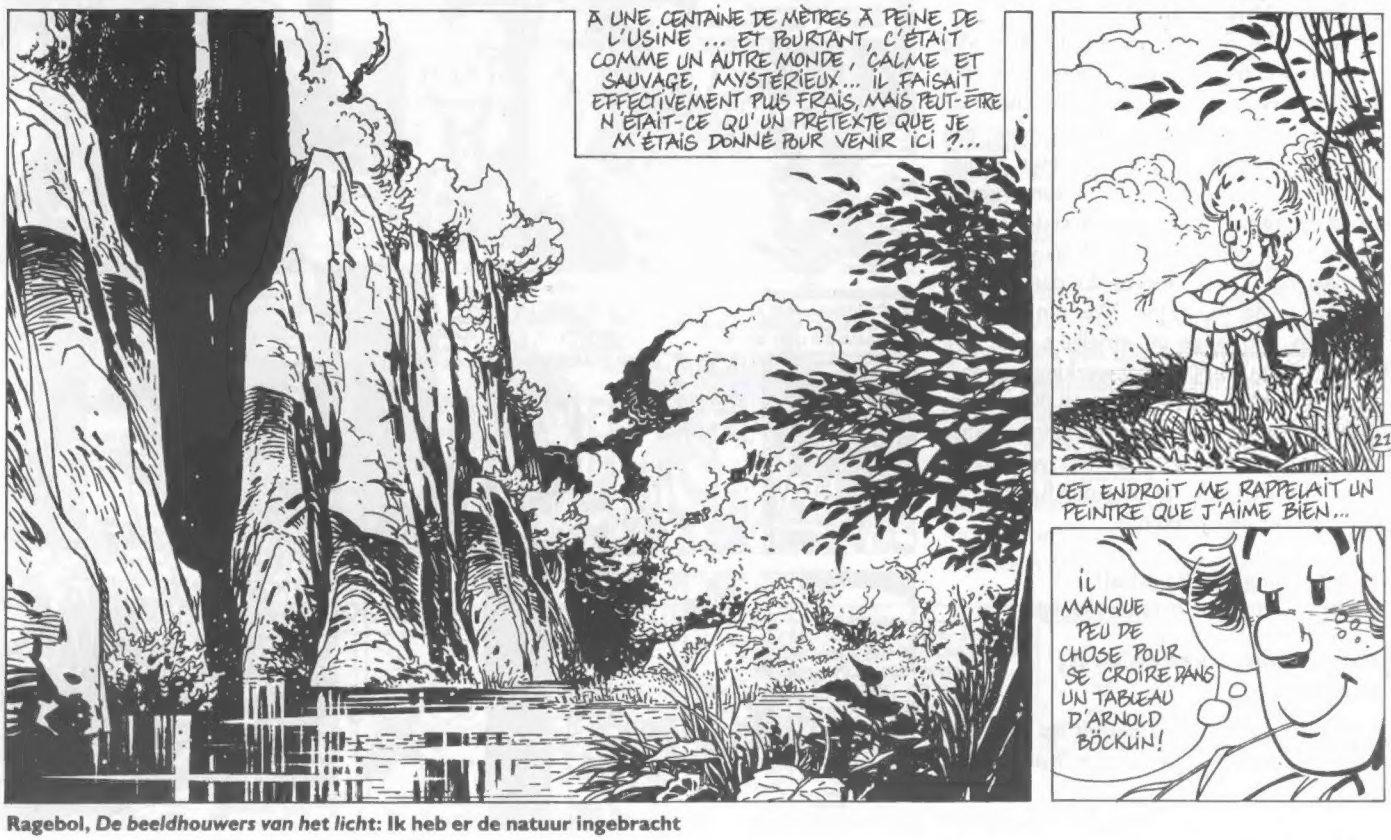
A UNE CENTAINE DE MÈTRES À PEINE DE L'USINE ... ET POURTANT, C'ÉTAIT COMME UN AUTRE MONDE, CALME ET SAUVAGE, MYSTÉRIEUX... IL FAISAIT EFFECTIVEMENT PLUS FRAIS, MAIS PEUT-ÊTRE N'ÉTAIT-CE QU'UN PRÉTEXTE QUE JE M'ÉTAIS DONNÉ POUR VENIR ICI ?...
21
CET ENDROIT ME RAPPELAIT UN PEINTRE QUE J'AIME BIEN...
IL MANQUE PEU DE CHOSE POUR SE CROIRE DANS UN TABLEAU D'ARNOLD BÖCKLIN!

Ragebol, *De beeldhouwers van het licht*: Ik heb er de natuur ingebracht

ger een soort pretpark. Even is het een dierentuin geweest, daarna kwamen er enorme kassen waarin exotische planten werden gekweekt.
Leopold II bouwde de wijk die nu Leopoldswijk heet, met zijn station en herenhuizen. Daaromheen woonden de kunstenaars die voor de rijkelui werkten welke bij hen schilderijen en beeldhouwwerken bestelden. Het cultureel en artistiek leven was er heel intens. Zo werkte **Rodin** hier enkele jaren en had **Antoine Wiertz** er zijn atelier. Het is een zeer populaire wijk gebleven.
Sinds een jaar of vijf is de waarde van de huizen enorm gestegen omdat deze wijk zich vlakbij het Schumanplein en het Europaplein bevindt. De grond is daar heel gewild door de projectontwikkelaars. Er werd een wijkcomité opgericht tegen deze groeiende makelaars-activiteiten; er bestonden al lang plannen om daar het hoofd aan te bieden en om de kantoren van de Europese instellingen in een oude wijk als deze op een redelijke manier te laten integreren. Via deze beweging ken ik een heleboel mensen. Het is zalig om in een kleine wijk te zijn waar nog wat gebeurt. Het geeft me veel voedsel voor Ragebol. Dat is het helemaal, het dagelijks leven, levendig en steeds weer veranderend.

Over een 'verlichte' natuur

In De beeldhouwers van het licht **vinden we een klein landelijk plekje. Die beeldhouwers doen denken aan de Renaissance, de Verlichting!**
Het oorspronkelijke idee van **Bom**, een technisch principe dat het mogelijk maakt om het licht te beeldhouwen, is aan de Renaissance en de Verlichting ontleend. Van de drie albums is dit de meest **Bom**-achtige, hij houdt van Geschiedenis met een hoofdletter G. Ik heb er de natuur ingebracht! We wilden dat de serie breed van opzet zou zijn, dat de serie veel mogelijkheden zou bieden. We moesten dus laten zien dat we met zeer verschillende thema's konden werken en toch overeenkomsten met de verschillende albums konden behouden. Er zit geen enkele droom in *De beeldhouwers van het licht* en de personages zijn heel verschillend.

Voor de oom René in dit album heeft niemand anders dan *René Hausman* **model gestaan?**
Dat is voor niemand een geheim.

Bent U een bewonderaar van *René Hausman*?
Ja.

Die goeie beesten

Het feit dat U steeds naar dieren verwijst, komt dat van *Hausman*?
Nee! Ik was daarvoor ook al gek op dieren. Toen ik klein was, herinner ik me, kwam er een wagen door de straat in St. Joost. Die werd door een paard getrokken en ik werd helemaal dol. Mijn moeder moest me op de vensterbank zetten om het paard goed te kunnen zien anders werd ik helemaal hysterisch. Waarom? Geen idee! Maar hoe dan ook, ik heb altijd al interesse voor dieren gehad. Als puber ging ik naar het circus en naar de dierentuin en ging ik wandelen door de velden. Later heb ik mijn kennis verdiept, las ik meer boeken en ontmoette ik biologen. Mensen die me leerden hoe ik reptielen kon fokken en bestuderen zonder ze te laten lijden. *Zoo* heb ik gemaakt omdat ik dat van heel nabij heb beleefd.

Ragebol en de Leopoldswijk, cover van *Ville et habitant*

Samenwerking

Is Onder katten **de concretisering van wat U voor de eerste padvinderskalender wilde maken? Een samenwerking met bevriende tekenaars?**
Noch de kalender van '89 noch *Onder katten* zijn samenwerkingen, maar eerder regie. Ze hebben me gevraagd dirigent te spelen, de tekenaars te kiezen en die te regisseren. En omdat ik in die periode nogal gek was op bont geschakeerde pagina's bedacht ik een verhaal dat dwars door de hele kalender heen zou lopen en een zeer bonte presentatie van elke pagina, vol met illustraties en anekdotes ...
Toen **Delcourt** dat zag vroeg hij me dezelfde rol op me te nemen voor een boek over katten. Dat interesseerde me wel, vooral omdat ik niet alleen met Belgische tekenaars, maar ook met grote Franse namen kon werken. Het was trouwens ook de eerste keer dat ik voor een andere uitgever dan Dupuis werkte. Ik voelde een andere sfeer, een dynamische kleine uitgever die gezien het kleinere aantal auteurs er veel nauwer betrokken is dan Dupuis. Hij leerde me een massa dingen over het uitgeven. Het is zo'n beetje een ideaal boek, niet zozeer vanwege het resultaat maar vooral in het werk, de creatie.

Wat was het principe? Bepaalde U de thema's of kregen de tekenaars de vrije hand?

Schetsen van dieren naar beelden van R. Bugatti en karakterstudies (van Anna, Manon en Buggy) voor *Zoo*

In eerste instantie gaven we een algemene en ideale omschrijving van het boek dat evenwichtig moest zijn. We wilden dat het tekenwerk in de rest van het verhaal paste. Het is de kunst om halverwege de ene pagina te beginnen en halverwege de andere pagina te eindigen. Je begint dan weer met een kleine tekening, met tekst ertussen. We hadden een precieze planning met de tekenaars maar die kwam natuurlijk niet altijd te pas. Ze wilden dat thema niet, die techniek niet, die datum niet. We hebben wel drie of vier dummy's van het boek gemaakt. Enkele tekenaars trokken zich ook terug.

Waaronder *Loisel?*
Ja, maar **Loisel** was bezig *Op zoek naar de tijdvogel* af te maken. **Yslaire** trok zich ook terug, en **Vicomte**, en **Lelong** – die tekende trouwens prachtige katten. Maar er waren ook verrassingen, zoals **Franquin**. We hoopten op een kleine schets en uiteindelijk zijn er vier pagina's van Franquin in het boek gekomen. Het probleem is een dergelijk project tegelijk soepel en met precisie te leiden. Dat wil zeggen dat als de tekenaar graag geleid wordt, je hem dan zoveel mogelijk aanwijzingen geeft. Maar er zijn er ook bij die veel vrijheid nodig hebben. Het is aan ons om hen in het geheel in te passen. Voor iedereen ligt het probleem weer anders.

Maar ondanks alles, toen we de definitieve tekeningen ontvingen waren we met een paar blij verrast en licht teleurgesteld over een paar anderen die niet helemaal voldeden aan onze verwachtingen. Een tekenaar wil onderweg nog wel eens van koers veranderen en zichzelf voor verrassingen plaatsen. Daarom stemt het resultaat van een boek nooit overeen met wat je in het begin in je hoofd had; dat is het lot van al dit soort projecten.

Topaze

We komen er een geheel onbekende auteur in tegen: *Topaze*. Wie is dat?
Zijn echte naam is **Michel Dubois**.

Zijn poezen zijn heel mooi, prachtig ...
Topaze heb ik ontmoet dankzij de broeders **Pasamonik**, uit de tijd van *Magic Strip*. **Topaze** had geen enkele bijzondere kwalificatie. De Pasamoniks hebben hem naar **Jacques Martin** toe gestuurd die destijds inkleurders zocht. Bij Martin, één van de beste inkleurders, leerde hij in enkele jaren het vak van colorist. Daar ontdekte hij zijn talent, een universum van zeer krachtige kleuren, een buitengewone persoonlijkheid. Vanaf toen had hij een waardevol instrument in handen.
Daarna werkte hij met **Geluck**, **Goffin** en **Zanon**. Later kwamen we elkaar weer tegen. Hij had de eerste twee albums van Ragebol gelezen en zei me dat hij in zijn leven nog maar één album wilde inkleuren en dat het hem plezier zou doen als dat Ragebol zou zijn. Ik was daar heel blij mee, temeer omdat het inkleuren van een album enorm saai is. Aan *De nacht van de kat* heeft hij iets extra's toegevoegd. We hebben om de beurt aan bepaalde pagina's gewerkt maar 80% van de inkleuring van Ragebol is van hem en het meeste daarvan is heel erg sterk.
Later heeft hij dus nog massa's albums gemaakt. En niet de eerste de beste albums. *De weg naar Selma* van **Berthet** heeft hij bij voorbeeld gedaan. Wederom prachtig ... En dan de volgende Ragebol ... misschien? Artistiek gesproken kunnen we het heel goed met elkaar vinden. Iemand die zijn inspiratie aan de grote meesters ontleent kom je dan ook niet vaak tegen. Hij werkt met boeken van **Goya** en **Michel Angelo** naast zich op tafel. Dat kan snobistisch overkomen maar een ontmoeting met hem bewijst het tegendeel. Hij is een heel grappig persoon. (lacht)

Die mysterieuze katten

Katten vormen een steeds terugkerend thema ...
Vreemd, want ik heb maar één kat in mijn leven gehad, 'De kat'. Ik heb hem tien jaar geleden als jong poesje gekregen. Als er veel katten in mijn verhalen voorkomen dan is dat omdat van alle dieren de kat het meest lijkt op mensen uit het dagelijks leven. Dus in Ragebol lag dat voor de hand. En aangezien ik nooit een hond heb gehad ... *Onder katten* was een idee van **Delcourt**. Trouwens, mijn eerste antwoord aan hem was 'nee', omdat ik niet zoveel van katten af wist. Daarna begon ik het als een soort exploratie, een ontdekking te zien. Dat beviel me prima! De

Affiche voor l'Espace Naturel Régional du Nord

Paginaopzet voor Zoo

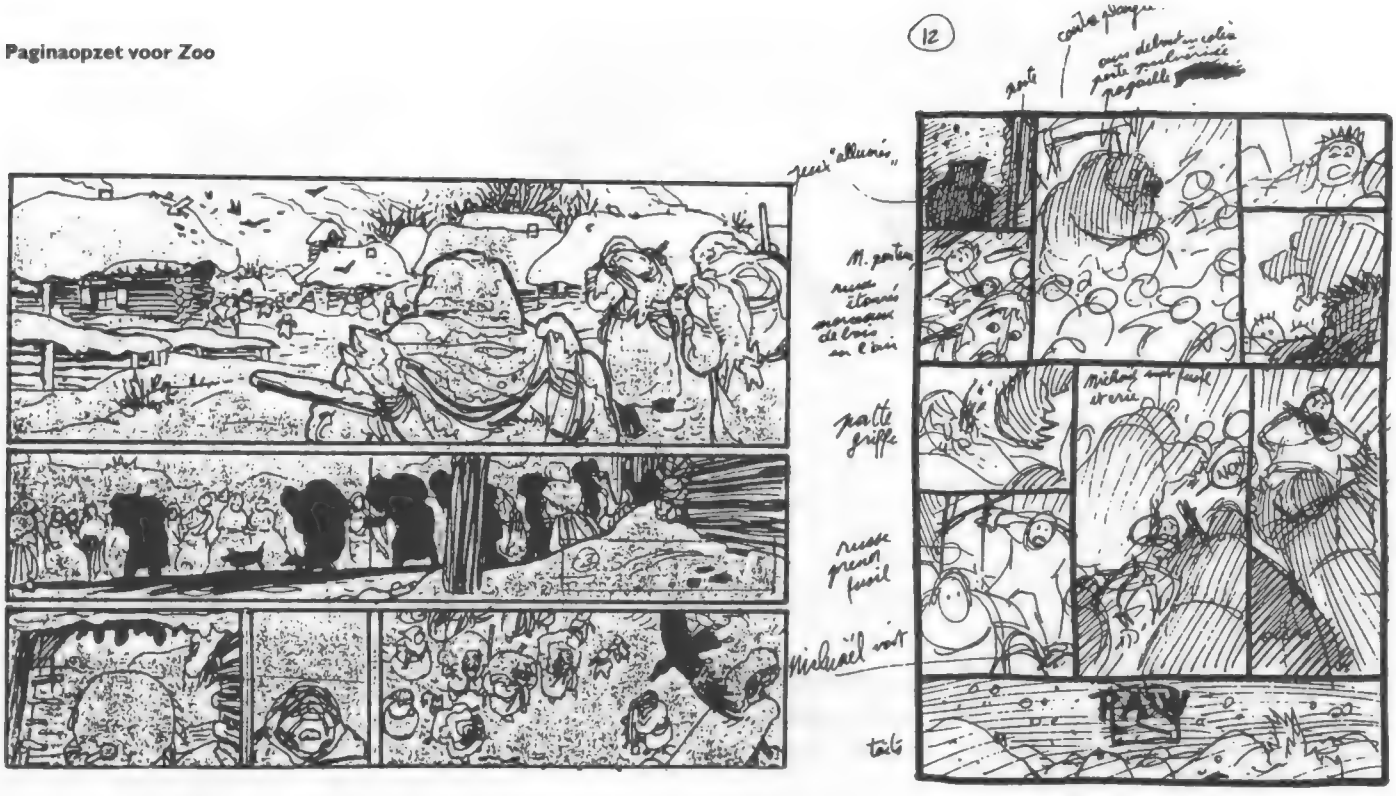

kat staat hoog geclasseerd in de catalogus van interessante dieren. Altijd mooi, elegant en grillig. Ik voel me op mijn gemak met een kat, we hebben een goede verstandhouding.

De èchte strip

Wat is Zoo**? Wanneer verschijnt het?**
Ik heb geen idee, want ik ben pas bijna klaar met de inleiding van vijftien platen. De twee delen 'Vrije Vlucht' tellen samen 110 platen. Dus moet er nog enig geduld worden opgebracht, vooral omdat we de twee boeken snel na elkaar willen uitbrengen. Er mogen maximaal zes maanden tussen zitten want dit is geen serie maar een verhaal in twee delen. *Zoo* is een echt verhaal, een echte strip. Het is geen grafisch of esthetisch experiment, ook geen pietepeuterig scenario. Het zijn realistische tekeningen die rechtstreeks op het origineel worden ingekleurd (precies dezelfde techniek als voor de padvinderskalender van '91)! Het is gericht tot volwassenen. Dit zeg ik niet zozeer omdat er enkele seksscènes in voorkomen maar vooral omdat het onderwerp door kinderen niet begrepen kan worden. Het behandelt vragen die men zich als volwassene stelt.
Deze fameuze inleiding speelt zich af in Siberië aan het begin van deze eeuw. In een zeer afgelegen, archaïsch en animistisch dorp (animisme wil zeggen dat aan alles in de natuur een ziel toegekend wordt) zijn de inwoners ervan overtuigd dat de ziel van een dier zich in de snuit bevindt. Dit is op waarheid gebaseerd, we vonden het in een etnologisch boek. Deze gedachte is heel gewoon bij animistische volken. De neus is echt een heel belangrijk lichaamsdeel. Zo maakt de lezer de terugkeer mee van de jagers die, alvorens de dieren in stukken te hakken, er de snuit van afsnijden en deze dan duidelijk zichtbaar voor het hele dorp als een soort relikwieën tentoonstellen.
De lezer maakt kennis met een echtpaar, omringd door enkele dieren. Er is een beer, twee honden ... De man is jager. Tijdens een feest waar de alcohol rijkelijk vloeit, waar men zich in ieder opzicht te buiten gaat, gebeurt er een vreselijk ongeluk. De man en al zijn dieren worden gedood. De vrouw krijgt een kolfslag in het gezicht en verliest haar neus. Zij is er van overtuigd dat ze met haar neus haar ziel heeft verloren en ze wordt door het hele dorp verstoten omdat ze helemaal niets meer is. Ze wordt verbannen. Dat is het einde van de inleiding.
Op pagina zestien komen we haar enkele jaren later in Frankrijk tegen. Haar leven kruist het pad van drie personages die in een privédierentuin in Normandië leven. Zij nemen haar onder hun hoede in hun kleine, zeer gesloten en zeer beschermde gemeenschap en zij helpen deze vrouw weer op haar eigen benen te staan.

de Calais

Zo zal er van de spanning **niet veel overblijven ...**
Meer vertel ik niet. De dierentuin is op zichzelf bijna een personage omdat het een wonderlijk oord is. Grote kassen, dieren die nauwelijks in kooien leven, en mensen die er in rondrennen ...

Bonifay

Hoe leerde U *Bonifay* **kennen?**
We hebben elkaar op een heel banale manier ontmoet! Op een stripfestival in Maubeuge, zo'n vier of vijf jaar geleden. Bij toeval kwamen we naast elkaar te zitten en het klikte tussen ons. Daarna zagen we elkaar terug op festivals. We nodigden elkaar uit en hadden het erover om samen iets te gaan doen. Toen het idee voor *Zoo* gestalte kreeg ben ik hem op gaan zoeken. Ik vond dat hij de beste scenarioschrijver was voor dit verhaal, dat we elkaar aan zouden kunnen vullen. Voor de personages bij voorbeeld wist ik dat hij de psychologie heel goed zou uitwerken. Ik had geluk want hij had heel veel te vertellen over de materie die ik hem voorstelde. Een beetje zoals met **Bom**.

Hetzelfde soort relatie?
Hetzelfde soort geluk dat je niet af kunt dwingen; maar het werk is helemaal verschillend.

Inspiratiebronnen

Uw inspiratiebronnen: *Rodin*, Egon Schiele, *Bugatti*?
Ja, want één van de personages in *Zoo* is een beeldhouwer die dieren maakt. Hij heeft veel weg van een beeldhouwer die werkelijk bestaan heeft: **Rembrandt Bugatti** ... Dat is een kunstenaar die zo kenmerkend is voor

de periode rond het eind van de 19e, begin van de 20e eeuw dat je zou kunnen zeggen dat in hem een heleboel kunstenaars besloten liggen. Zoals **Egon Schiele** die uiterlijk veel op hem lijkt. **Rodin** misschien voor de kracht van zijn werk.

Bij Uw inspiratie in het algemeen, Zoo **terzijde gelaten, speelt** *Rodin* **een grote rol.**

Rodin heeft me een tijdje beïnvloed omdat hij de eerste was die me vertelde wat 'kunst' nou eigenlijk was. Toen ik veertien was las ik een bibliografie van **Rodin.** Later viel mijn oog bij toeval op een of ander interview uit die tijd. Dat was de eerste keer dat ik een kunstenaar 'hoorde' vertellen over zijn werk. Dat heeft nadien mijn werk bepaald omdat hij mij de principiële richtlijnen gaf. Het had ook iemand anders kunnen zijn. Kort daarna heb ik het Rodin-museum in Parijs bezocht, dat was een grote schok! De beeldhouwkunst heeft me altijd aangesproken ... In dat opzicht is Rodin belangrijk. Tegenwoordig ik kan niet zeggen dat de stijl van Rodin mijn werk nog beïnvloedt.

Takorwski, dat is iemand die mij momenteel beïnvloedt. Rodin behoort nu een beetje tot het verleden. De films van Takorwski! *Stalker* bij voorbeeld, die heb ik wel vijftien keer gezien, dat is iets wat me verwondert, wat me fascineert; er zit altijd iets mysterieus in. Ik voel iets achter de schermen, dus ik ben nog altijd op zoek ...

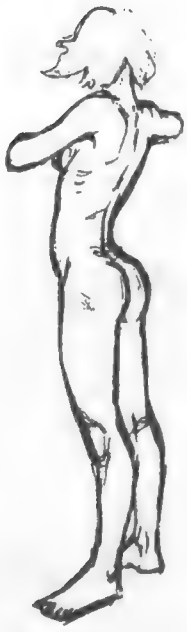

Studies van Buggy en Manon voor Zoo

Rechtstreekse inkleuring

Wat is het voordeel van werken met een rechtstreekse inkleuring op het origineel?

Als je de inkleuring van een blauwdruk vergelijkt met de inkleuring van een origineel, dan zie je dat er dingen zijn die in de ene of in de andere techniek niet mogelijk zijn. Zo is het bij een rechtstreekse inkleuring bij voorbeeld mogelijk om het zwart geleidelijk in een kleur over te laten lopen. Of omgekeerd, om een kleur geleidelijk in wit over te laten lopen. Dat lijkt voor de meeste strips een onbelangrijk detail maar voor mij is het fundamenteel. Ik wil in *Zoo* met licht werken. De gradaties en contrasten zijn dus essentieel.

De tweede reden is dat je op een rechtstreekse inkleuring materiële effecten toe kunt passen; bij een blauwdruk is dat niet mogelijk. Voor *Zoo* moest ik dat doen omdat de omgeving waarin het verhaal zich afspeelt heel belangrijk is. En de materie in zo'n omgeving is een formidabel pluspunt om de lezer in een speciale situatie te plaatsen. In *Zoo* doen we heel vaak een beroep op materiaal. Alle dierlijke materie, de huiden, de veren, de schubben, het milieu, de vochtigheid, de klamme hitte, het koude water. Dat is allemaal heel belangrijk. De vrouw die haar neus verliest, verliest haar reukzin en dat

Halve pagina uit Zoo

slaat dus weer op de zintuigen. Het is heel duidelijk, je kunt er een theorie op bouwen.

Klassieke kunsten

Schildert of beeldhouwt U?
Schilderen doe ik niet!

Geen plannen, geen zin?
Tekenen, illustraties en kleuren zijn voor mij genoeg. Ik geloof dat ik nu mijn techniek heb gevonden. Het schilderen op zich, het materiaal, trekt me op voorhand gewoon niet. Ik beleef er enorm veel plezier aan om voor het uitgeven, het drukken en de distributie te werken. Als ik voor één enkel exemplaar, voor één enkel persoon werk dan vind ik het moeilijk om me te concentreren en om mezelf voldoende aan het werk te zetten. Dat zal wel een beroepsdeformatie zijn.

Dus het blijft bij het maken van strips en illustraties ...
Ja! Beeldhouwen vind ik enorm leuk. Regelmatig beginnen mijn vingers te jeuken, als het me lukt een beetje tijd te vrij te maken, één keer per jaar, boetseer ik wat. En daar blijft het dan bij! Heel amateuristisch, vol tekortkomingen. Maar ik heb er plezier in. Ik zeg vaak tegen mezelf dat ik lessen in beeldhouwen ga nemen als ik gepensioneerd ben.

**(Vertaling: Ria Bernds,
Bewerking: Tijs Bagchus & Arco van Os)**

Bovenstaand interview werd eerder gepubliceerd in het Belgische fanzine Rêve-en-Bulles.

Bits & Pieces

NRC

Niets is zo leuk als strips lezen. Hoewel, lezen? Volgens mij is het kijken. Waarnemen. En af en toe een tekstje meepikken. Om een onduidelijk plaatje toe te lichten. Of om de hoofdfiguur niet met een mondvol tanden je recht te laten aankijken. Zo'n camerapositie dwingt tot ballongebabbel.
'Hallo, ik ben Janssens', zegt de ballon.
'Hi, ik ben Bits', zeg ik als kijker tegen mezelf.
Leuke non-verbale-communicatie en verkneukeling die, door een prettig plaatje, bij de striplezer worden opgeroepen, zou de welzijnssector ingewikkeld melden.
Problemen ontstaan als ik zo'n strip uit de oude Hollandse School herlees. Want dat is lezen. Werken. Taaie teksten. En, apart kijken. Want de aardige plaatjes staan boven lappen tekst. Maar van die aardige plaatjes snap je geen moer zonder het lezen van het avonturenverhaal eronder. Sterker, je moet wel lezen. De plaatjes kun je wel weglaten. Dan noemen we het overigens een feuilleton. En geen strip.
Nu, het NRC was als krant al jaren geleden opgehouden iets serieus met strips te doen. Af en toe een illustratie van Evermeulen in een bijvoegsel. Soit. Maar toen Toonder eindelijk de pijp aan Maarten gaf met z'n Poes en Bommel, zag het NRC geen kans dan ook maar iets anders te gaan doen. Een leuke eigentijdse strip met een eigentijdse mentaliteit bijvoorbeeld. Nee, versies van stokoude Bommelverhalen verschenen. Niet eens chronologisch of gewoon logisch. Nee, de publikatievolgorde werd kennelijk bepaald door de destijds verschenen illegale uitgaven. Al die verhalen kwamen direct in de herkansing. Alsof het 1970 was. En toen waren die verhalen al stokoud. Zo onnozel werkt het NRC bij deze herdrukken.
NRC uitgavebeleid dus. Nozellarven, dankputters en herenopstanden teisteren het netvlies. Woordspelingen die slechts de zeer veel oudere jongere nog een glimlachje kunnen ontlokken. Teksten en grapjes geënt op de jaren veertig. Toespelingen op zaken waar de gemiddelde dertiger geen hout meer van begrijpt. Net zoals Grolsch bieren, dat veel te lang 'Vakmanschap is Meesterschap' is blijven roepen. Zodat uiteindelijk alleen nog nostalgische, tachtigjarige eikehout-liefhebbers hun bier dronken. En de strip in het NRC, haha, lazen door de bodem van hun bierglas. Nee, het NRC is strip-passé. Gericht op jong gepensioneerden. Als leeftijds-ondergrens.
Maar, begin november 1992 bereikt dit dagblad een absoluut record. Men plaatst een herhalingsstrook, zoals gebruikelijk.
ZONDER PLAATJES!
'Nee, hè?', hoor ik u vragen.
't Is heus. Enkel tekst. Blote tekst. Niks visuele Bommel en trawanten. Absolute waanzin, om een Ier te citeren.
Ik speur de bladzijde af. Zijn de plaatjes verdwaald? Nee.
Staan ze elders? Als een nieuw probeersel onder het motto 'zoek de plaatjes en win een rookworst'? Nee.
Is het de laatste ultieme poging om Toonder als literator te pousseren? Nee, die stak niet de Tollensprijs in z'n binnenzak.
Het is dus écht erg. Een minuscule regel onder de strooktekst meldt: 'Door een technische storing kunnen de plaatjes bij deze aflevering niet geplaatst worden. Onze excuses daarvoor.'
Technische storing? Zouden ze van een verongelukte Boeing ook alleen het onderschrift van de foto plaatsen bij zo'n storing?
Hier staakt mijn verstand.
De techniek schiet tekort, dus amputeer je de strip gewoon. Maar je kan technisch wel een piepklein regeltje toevoegen die de ellende in drukletters weergeeft? Vreemd.
Volgens mij heeft een of ander NRC-onbenul de plaatjes gewoon in een prullenbak gedonderd. Niks technische storing. Want dan schrijf je: 'oh help, dit is een strip, daar MOETEN beelden bij'. En: 'morgen doen we gewoon twee volwaardige afleveringen'. Alsmede: 'sorry striplezers, zo kan dit niet'.
Nee, platte tekst. En de plaatjes gewoon zoekgemaakt.
NRC, één welgemeend advies. Hou in godesnaam op met strips. Jullie staan buiten deze tijd. Hebben geen ontzag voor het medium. Aan jullie redactie is dit cultuurgoed niet besteed.
Rode kaart. En ga palingvissen op de Mookerhei.

Ben Bits

MARCEL RUIJTERS

door

JEMPI WELKENHUYZEN

Tijdens de Stripdagen Haarlem in mei werd de Limburger Marcel Ruijters **onderscheiden met de NZH-beurs, een aanmoedigingsprijs en een eerste aanzet naar een ruimer publiek. Ruijters geeft immers voor de undergroundscene het blad** *Mandragoora* **uit en publiceert wereldwijd one-shots, zoals onder andere in het Amerikaanse** *Oubliette*, **maar ook bij** *De Nar* **in Brussel. Ook bracht hij een eigen strip** *Dr. Molotow* **op de markt. Binnenkort verschijnt deel twee,** *Het oog van de nacht*. **Een gesprek met een tekenaar uit de schemerzone.**

Marcel Ruijters: *Mandragoora* verschijnt tegen kostprijs in Duitsland, Frankrijk, Griekenland, Nederland en België; ik geef er andere onbekende, maar talentvolle tekenaars de kans in te publiceren. Er zijn intussen twaalf nummers verschenen. Daarnaast loopt er nog een reeks onder de noemer *Onbegrijpelijke verhalen*. Ik werk op een goedkope manier, met stencilmateriaal.

Het lezerspubliek bevindt zich vooral in de undergroundhoek. Ik hou van die richting, die sfeer. Underground biedt je alle vrijheid, er spelen geen echt commerciële belangen en dat houdt het geheel erg ontspannen. Het is ook een persoonlijke wereld. Er leeft een fijn ruilklimaat.

Ik zie nog een ander voordeel om een tijd in deze scene te verblijven. Bij een traditionele uitgever ligt de werkdruk veel hoger en hanteert men een ander tempo. Ook voel ik me nog niet zeker om als vaste kracht in dienst te gaan.

Nederlandse of Belgische tekenaars zijn bijna zeven keer duurder tijdens hun produktieproces in vergelijking met bij voorbeeld de Spanjaarden. Vandaar dat er de laatste tijd een verregaande vernieuwde interesse is ontstaan om werk van bekende Spaanse tekenaars te vertalen. Ze hoeven alleen de litho's maar te huren ...

Ik heb contacten over heel de wereld, maar de Amerikaanse tekenaars zie ik het liefst. Europese auteurs bieden me nog maar weinig nieuws. Ik laat me graag inspireren door de US-scene; met mensen als **Peter Bagg**, **Julie Doucet** of **Robert Crumb**. Dat werk kent een grote intensiteit, is deels autobiografisch en de verhalen zijn karaktergedreven. De Europese tekenaars brengen weinig intensiteit in hun figuren. Grafisch zijn ze wel sterk, maar de thema's en de personages in Europa zijn te zwart/wit vertekend, gemodelleerd naar het verhaal. Okay, strips als *Kuifje* kennen veel zogenaamde sidekicks, maar over het algemeen zijn de verhalen gekruid, maar de figuren die er in opdraven van standaardformaat en leeg.

Ik heb een zekere bewondering voor **Hislaire**, **Bosschaert** en **Boucq**. Zij weten de magie uit de figuren op te bouwen. Dat *Dr. Molotow* iets wegheeft van *Pest in het paleis*

van Bosschaert is aan de ene kant een compliment, maar aan de andere kant ook weer niet. *Pest in het paleis* is immers reeds een aantal jaren geleden gepubliceerd. Verwijzen naar die periode van Bosschaert zou betekenen dat ik niet echt vernieuwend bezig ben.

Eigenlijk ga ik erg impulsief te werk, ja, a-professioneel. Ik schrijf vooraf geen scenario uit of een synopsis. Je ziet hier wel een pak documentatie staan, maar in feite drijf ik toch vooral op mezelf. Het verhaal van Dr. Molotow zie ik in filmische fragmenten voor me. Die schrijf ik snel en slordig op, zodat het wat lijkt op een geheimtaaltje. Dat voldoet. Vanuit dit geraamte werk ik aan de setting. Vooral de inbreng van sfeer is belangrijk. Pagina voor pagina freewheel ik dan verder. Ik maak zo min mogelijk schetsen. Heel impulsief. Ik heb anders het gevoel dat ik mezelf zit te kopiëren. Moet ik toch iets overdoen, dan kan je er donder op zeggen dat het iets anders wordt …

Door deze werkwijze wil ik energieker en intenser overkomen. Ik teken ook weinig scenario's uit van anderen, zodat ik me echt op het tekenen kan concentreren. Recent heb ik in *Onbegrijpelijke Verhalen* wel gewerkt naar een absurdistische synopsis van **Henri Michaux**. Daarbij voelde ik echter dat er ruimte was om tekentechnisch te experimenteren.

In vijf jaar tijd heb ik naast het eerste deel van Molotow zo'n 25 titels aan one-shots gepubliceerd. De NZH-beurs ervaar ik als een eerste bekroning. Mijn eigen stichting – Monguzzi – zal het geld aanwenden om de tweede Molotow-strip op de markt te brengen. Die wordt opnieuw in eigen beheer uitgegeven, maar Het Raadsel en Geknipt Papier zullen de verdeling in Nederland en België verzorgen.

Eigen beheer is leuk, omdat je dan vanaf het begin tot het eindprodukt alles in eigen hand hebt. Je hoeft ook geen concessies te doen aan de commercie. Anderzijds is het ook één van de weinige mogelijkheden om aan de bak te komen. Van een populaire strip moet je minstens 100.000 stuks verkopen wil een grotere firma geïnteresseerd zijn. Als je weet dat een bekend tekenaar als

Peter Pontiac, met illustraties in het muziekblad Oor slechts een 500-tal strips verkoopt, dan weet je dat dat voor een zeer select publiek is. Mij kun je tot die lezerskring rekenen. Anderzijds is het wel zo dat ik heel dat proces heb doorgemaakt en dat het leuk zou zijn wanneer een kleinere uitgeverij mijn werk zou overnemen. Je besteedt immers nogal wat tijd met al die technische toestanden. Het is al goed dat ik de verdeling nu uit de hand kan geven.

De val van Camp is de titel van het eerste album van Dr. Molotow. Het is een postatomaire spaghettiwestern à la Mad Max, geïnspireerd door bij voorbeeld **Richard Corben**. Irreële soap, maar in de goede zin des woords. Ik blijf niet noodzakelijk binnen het 44-paginastramien. Soms moet ik breder en dieper gaan. Ik laat de verhalen gewoon doorlopen. Deel één eindigde dus niet. Nu neem ik in het tweede deel de draad weer verder op. Zo krijg ik meer ontwikkelingen, leer ik de aandacht verleggen naar de personages, dan wel naar het verhaal alleen. Ik werk met flashbacks en kan nieuwe personages introduceren, zonder deze meteen als bijrol te definiëren.

Wie met het werk van Marcel Ruijters wil kennismaken, kan contact opnemen met Uitgeverij Monguzzi, P. Jacobsstraat 6, 6133 AM Sittard. Publikaties in De Nar via Postbus 104, 1210 Brussel 21, België.

AGENDA

t/m 31 januari

Expositie Theo van den Boogaard, Fries Museum, Leeuwarden.

t/m 15 februari

Franka-expositie, Lambiek, Kerkstraat 78, Amsterdam.

28 t/m 31 januari

20e Salon International de la Bande Dessinée, Angoulème, Frankrijk.

7 februari

Speciale Stripboekenbeurs van De Verzamelaar, Lijnbaanhal, Vlaardingen.

14 en 15 februari

Veiling van originelen, zeefdrukken en bijzondere prenten ten gunste van Artsen zonder Grenzen, Der Aa-Kerk, Groningen (info: 050-132521).

20 t/m 28 februari

Stripweek, Koksijde, België.

21 februari

3e Strips Ruil- en verzamelbeurs, Vlaamse Beurs, Vlaamse Kaai 83a, Antwerpen, België.

13 en 14 maart

5e Stripbeurs van 't Vlaams Stripcentrum, Gemeenschapcentrum Valaarhof, Letterkundestraat 135, Wilrijk, België.

12 april

5e Delftse Stripdag, Trefcentrum, Delft.

27 juni

Stripfestijn, Scheffersplein, Dordrecht.

17 juli t/m 8 augustus

8e Stripfestival van Koksijde, Koksijde, België.

15 t/m 17 oktober

De Stripdagen, Turfschip, Breda.

11 en 12 december

Stripgidsdagen, De Warande, Turnhout, België.

Van Donald Duck wordt beweerd dat hij op vrijdag de dertiende is geboren. Niets is minder waar: zijn officiële geboortedatum is 3 juni 1934. Op die dag was hij voor het eerst te zien als lelijk getekende eend in een Walt Disney Silly Symphony, genaamd *The Wise Little Hen*.

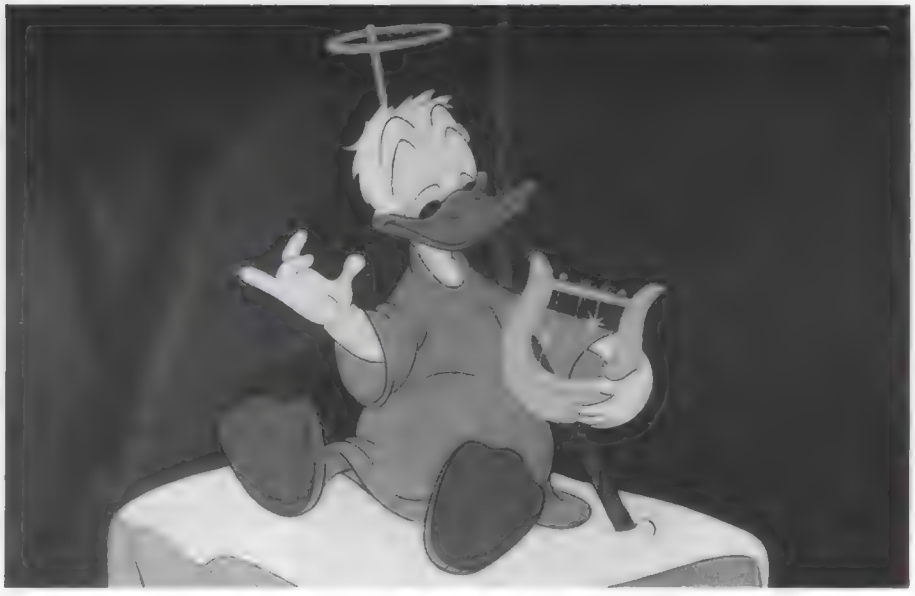

DONALD DUCK

door

REIN VAN WILLIGEN

Silly Symphonies waren korte tekenfilmpjes van een minuut of acht, waarin de tekenaars hun figuurtjes allerlei avonturen lieten beleven op de maat van veelal klassieke muziek. Vaste hoofdfiguren kende de serie niet. Dit in tegenstelling tot de *Mickey Mouse*-tekenfilmpjes, waarin Mickey en de zijnen te zien waren. Ook Donald Duck was niet voorbestemd terug te keren op het witte scherm. Maar het zou anders lopen. Het neurotisch optreden maakte zoveel indruk bij het publiek, dat de studio van Walt Disney overspoeld werd met verzoeken meer Duck-films te maken. Disney bezweek en Donald Duck stond aan het begin van een zeer indrukwekkende, maar vooral populaire loopbaan.

Stem

Dit was mede te danken aan zijn fameuze stem. Deze werd 'gedaan' door **Clarence Nash**. In 1933 had hij al gesolliciteerd bij de grote Disney, maar helaas zonder succes. Clarence, later bekend als Ducky, was in het dagelijks leven melkboer. Tijdens zijn werk vermaakte hij de kinderen op straat door op eigen wijze allerlei dieren na te doen. Of het een sprinkhaan was, een kikker of een eend, Clarence maakte een geluid dat bij het dier zou kunnen passen. Bij de zuivelfabriek, waar Clarence in dienst was, werd zijn talent ontdekt. Van hogerhand kreeg hij de opdracht op een melkwagen rond te rijden en zo zijn imitaties ten gehore te brengen. Ondertussen had hij als een soort aardigheidje gratis opgetreden in een radioprogramma. Dit had zeer grote gevolgen, want niemand minder dan Walt Disney zelf hoorde het opvallende stemgeluid van deze imitator. Disney was zo onder de indruk dat hij meteen contact zocht met Clarence om hem auditie te laten doen. Toch was men op het kantoor van Disney allesbehalve onder de indruk van de prestaties van Clarence Nash. Tot hij het befaamde Engelse kinderliedje *Mary had a little lamb* begon te zingen. Iedereen lag plat. Disney die op zijn kantoor via een luidsprekersysteem zat te luisteren rende de opnamestudio binnen. Dit was 'het' geluid dat hij zocht voor de te ontwerpen eend. Clarence Nash werd aangenomen en bleef tot zijn dood in 1985 de eend van het karakteristieke stemgeluid voorzien. En dan te bedenken dat deze voormalige melkboer dokter wilde worden.

Karakter

Na zijn eerste filmoptreden werd Donald al snel toegevoegd aan de bestaande Mickey Mouse-gang. In de eerstvolgende Mickey Mouse-tekenfilm, *Orphan's Benefit*, krijgt de eend meteen één van de grotere rollen toebedeeld. Donald declameert versjes, tenminste, dat probeert hij. Op de tribune zitten allemaal kleine Mickey Mousjes. Ze doen er alles aan om Donalds voordracht letterlijk en figuurlijk de grond in te boren. Donalds karak-

Walt Disney en Clarence Nash spreken de tekenfilmstemmen in van Mickey en Donald

ter, driftig en opgewonden, wordt in deze film ten voeten uit getoond. In wezen ligt hier grotendeels de basis voor zijn opvliegende karakter. Deze film werd in 1934 in zwart-wit vervaardigd. Donald is een lompe eend met een dik achterwerk en een vreemdsoortige snavel. Zeven jaar later besloot Disney van deze film een nieuwe kleurenversie te maken.

Opmerkelijk is het om te zien dat in die tussenliggende jaren Donald fraaier en gestroomlijnder van uiterlijk was geworden. Maar zijn karakter veranderde niet! Het publiek vrat Donald Duck. Vandaar dat hij niet meer was weg te denken in de Mickey Mouse-tekenfilms. En hoewel de muis zelf waanzinnig populair was, werd zijn populariteit spoedig overtroffen

Links, Donald in *Soup's On* (1948)

door die van de eend. Dit was wel gedeeltelijk de 'schuld' van Disney zelf. Het karakter van Mickey, die aan het begin van zijn loopbaan nogal eens boos uit de hoek kon komen, werd steeds vriendelijker. Deed Mickey iets dat volgens de kijkers niet door de beugel kon, dan werd de studio van Walt Disney, hoe ongelooflijk het ook klinkt, bedolven onder stapels post. Deed Donald hetzelfde, dan reageerde het publiek dolenthousiast. Disney had er wonderlijk genoeg moeite mee. Mickey was hem na aan het hart gebakken. Disney heeft jarenlang Mickey's stem gedaan, dus dat zal wel één van de redenen zijn geweest.

Hoogtepunt

Het ene Disney-filmpje – short genaamd vanwege zijn korte lengte – was nog niet af, of de volgende was al weer in de planning. Er werden storyboards ontworpen, waarop de te verfilmen verhalen in ruwe schetsen waren afgebeeld. Er werd naar tekenaars gekeken die bekwaam waren in het tekenen van bepaalde types. Daarnaast was het uitzoeken en eventueel laten componeren van de juiste muziek zeer belangrijk. In 1937 bereikten de filmpjes met Donald Duck een absoluut hoogtepunt. In *Clock Cleaners* waarin Donald, Mickey en Goofy het uurwerk van een klok gaan schoonmaken, maar vooral ook in *Lonesome Ghosts* waarin het drietal op spokenjacht gaat, werd zoveel geld gestoken, dat het financieel uit de hand dreigde te lopen. De regisseur werd ontslagen, omdat hij zich niet bij Disney's standpunt wilde neerleggen, dat er wat zuiniger met het geld omgesprongen diende te worden. In *Lonesome Ghosts* bijvoorbeeld werden transparante kleuren gebruikt om de groene geesten doorzichtig te laten zijn en dat was een kostbare techniek in een tijd waarin videotoepassingen niet bestonden. Mooi zijn de genoemde filmpjes wel. *Lonesome Ghosts* was in de jaren '80 de inspiratiebron voor de beroemde verfilmingen van *Ghostbusters*.

Krant

Het kon niet uitblijven; een populaire held als Donald Duck diende ook in de zondagsbijvoegsels van de Amerikaanse kranten zijn avonturen te beleven. *The Wise Little Hen* was het eerst getekende stripverhaal met Donald in de hoofdrol. Deze verscheen op 16 september 1935. De tekenaar was **Al Taliaferro**. In de strip komen al spoedig de neefjes Kwik, Kwek en Kwak opdraven. Donald moet op het drietal passen: ze hebben hun vader het ziekenhuis in geholpen. In 1938 waren dezelfde neefjes in de bioscoop te zien in *Donald's Nephews*. Een of andere nicht van Donald, Dumbella, laat het drietal letterlijk en figuurlijk Donalds leven binnenfietsen. Clarence Nash verzorgde uiteraard de stemmetjes. En net zo vanken vruchtesap. Uiteraard verkochten en verkopen artikelen met een afbeelding van de eend erop meer dan goed.

Katrien Duck

Net als Mickey zijn Minnie had, zo kende Donald ook zijn 'vrouwtje'. In de eerste film waarin ze optreedt heet ze Donna Duck. Het jaar is 1937. Donald bezit een nukkig ezeltje. Staande op dit dier probeert hij met zijn serenade de Spaans ogende Donna voor zich te veroveren. Maar helaas voor de arme eend is Donna geen katje, pardon eend, om zonder handschoenen aan te pakken. Allereerst ruilt Donald zijn ezel in tegen gemotoriseerde paardekrachten. Donna is en blijft echter een helleveeg die Donald te pas, maar meer te onpas in puin slaat. Tegen het einde van de film haalt ze een opvouwfietsje uit haar handtasje en verdwijnt niet alleen uit de film, maar ook uit Do-

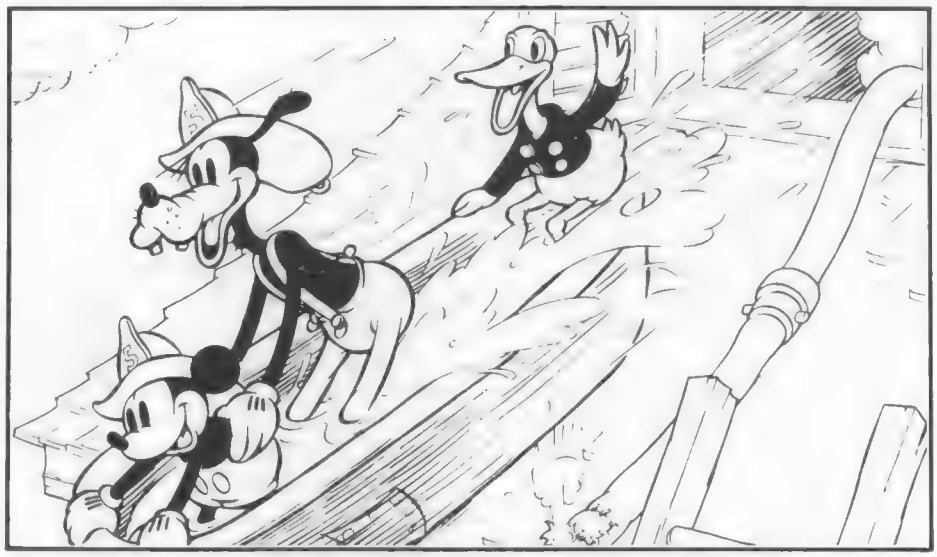

In *Mickey's Fire Brigade* (1935) zijn de helden op weg om Clarabella Koe te redden

zelfsprekend was het feit dat het drietal vanaf dat moment ook Donalds filmleven zuur ging maken.

In datzelfde jaar, 1938 dus, was Donald iedere dag in de krant te bewonderen. Vanaf 7 februari verscheen de Donald Duck-dagstrip. Taliaferro zou hem tot zijn dood in 1969 trouw blijven tekenen.

Merchandise

De merchandise, het maken en verkopen van spulletjes met Donald Duck erop, kwam ook op gang. In 1935 kwamen de eerste Donald Duck-boekjes op de markt. Uiteraard was het eerste boekje gebaseerd op Donalds debuut in *The Wise Little Hen*. Het boekje werd uitgegeven met een fraai linnen omslagje. En mocht je het Amerikaanse exemplaar uit die tijd toevallig gaaf op de plank hebben staan, weet dan dat je een boekwerkje hebt dat zeer veel waard is. In de loop der tijd kwam de afbeelding van Donald Duck op steeds meer produkten te staan, uiteenlopend van kinderpyjama's en klokken tot aan tubes tandpasta en paknalds leven. Drie jaar later komt een soortgelijke eend van vrouwelijke kunne in beeld. In *Mr. Duck Steps out* heeft Donald een afspraakje met deze eend, die luistert naar de naam Daisy, oftewel in goed Nederlands Katrien. De neefjes doen er alles aan de relatie tussen het tweetal te verstoren. Stel je voor dat Donald met haar zou trouwen, dan is er een vrouw in huis. En sindsdien maakt Donald op zijn manier jacht op Katrien, maar zij laat zich echter niet strikken. Gelukkig kan zij haar verdrietjes kwijt in haar 'lief dagboek'. Trouwen zal het tweetal nooit, al is het maar vanwege het simpele gegeven dat strip- en tekenfilmfiguren zelden of nooit elkaar het jawoord geven. Arme Donald.

Maar de clan waarmee Donald zijn avonturen beleefde, beperkte zich niet alleen tot Katrien, de neefjes en Mickey en Goofy. De ene keer werd een figuur gelanceerd in een tekenfilm, zoals de vreetgrage en aartsluie Gijs Gans in *Donald's Cousin Gus* (1939). Een andere keer was de strip juist weer verantwoordelijk voor

de geboorte van een nieuwe ster, zoals Oma Duck, die debuteerde op 27 september 1943.

Oorlog

De stroom tekenfilms met Donald Duck in de hoofdrol was niet meer te stuiten. Zelfs tijdens de oorlogsperiode (1940-1945) zag de studio van Walt Disney kans filmpjes met Donald te blijven produceren. En dat terwijl de inkomsten vanuit Europa wegvielen. De Duitse bezetters verboden het om in Europa Amerikaanse films, dus ook die van Walt Disney, te bekijken. Bij de Amerikaanse soldaten was de eend zo geliefd, net als de andere Disney-figuurtjes overigens, dat de tekenaars hun handen vol hadden om op vliegtuigen en ander oorlogsmateriaal Disney-figuurtjes te schilderen. De eend en de zijnen fungeerden als mascotte in een gruwelijke strijd.
Disney gooide Donald Duck in de strijd om de Amerikanen te bewegen hun belasting te betalen. De Amerikaanse overheid had iedere dollar hard nodig om deze oorlog te bekostigen. Een van de filmpjes is *The Spirit of '43*. Een tekenfilm die nu zeer merkwaardig aandoet: Donald Duck marcheert in deze oorlogsfilm – als je ze zo kunt noemen – tussen de soldaten en de tanks in. Je ziet oorlogsgeweld en zelfs het hakenkruis wordt niet geschuwd. Zo nu en dan duiken dergelijke filmpjes nog wel eens op. Disney zelf heeft geen zeggenschap over deze oorlogsprodukten, daar ze in opdracht van de Amerikaanse overheid voor propaganda-doeleinden zijn gebruikt.

Donald in de Oscar-winnende *Der Fuehrer's Face* (1943)

Kostbaar

Disney ging zich steeds meer en meer op de langere tekenfilm toeleggen. Hij zag wel in dat korte tekenfilms relatief te kostbaar waren en in verhouding te weinig opbrachten. Ze werden altijd gebruikt om het voorprogramma van een langere speelfilm op te vrolijken. Wel was het zo dat de Disney-tekenfilms in de regel meer belangstelling hadden dan de hoofdfilms, die erna vertoond werden. Toch raakte Disney, ondanks het succes van deze shorts, in de problemen door het uitbreken van de oorlog én een staking in zijn studio. Veel tekenaars verkeerden in de veronderstelling dat ze uitgebuit werden. De sfeer was om te snijden.
Enkele jaren eerder, 1937, had Disney bewezen de lange tekenfilm ook te kunnen maken. De eersteling, *Snowwhite and the Seven Dwarfs*, was een regelrechte klapper. Net als *Pinocchio* uit 1940. Een grote tegenvaller was *Fantasia* en zoals gezegd brachten de tekenfilms die erop volgden, *Dumbo* en *Bambi*, minder geld op door het wegvallen van de Europese inkomstenbronnen.

Speel-/tekenfilm

Wilde Disney langere tekenfilms blijven maken dan diende er eenvoudiger, maar vooral goedkoper gewerkt worden. Ook was de studioleiding van mening dat Disney door de spanning die de staking had veroorzaakt, beter even uit het gezichtsveld kon blijven. Ondertussen was men zich meer op de Zuidamerikaanse markt gaan concentreren. Het geld moest toch ergens vandaan komen, nietwaar. Kortom, Disney toog met een aantal van zijn tekenaars richting Brazilië en Chili. De reis werd geregistreerd met een 16mm camera om later, thuis in de studio, de verslagen te monteren in één van Disney's eerste speel-/tekenfilms, *Saludos Amigos*, een niet al te lang uitgevallen hoofdfilm, waarin de schetsen die de Disney-tekenaars op straat maken langzaam overgaan in tekenfilms. Donald Duck is in één van deze filmpjes ook weer van de partij. Hij ontmoette er zijn Zuidamerikaanse vriend Joe Carioca.
Het voordeel voor Disney was dat de gefilmde fragmenten rond de tekenaars relatief zeer goedkoop waren. Bovendien

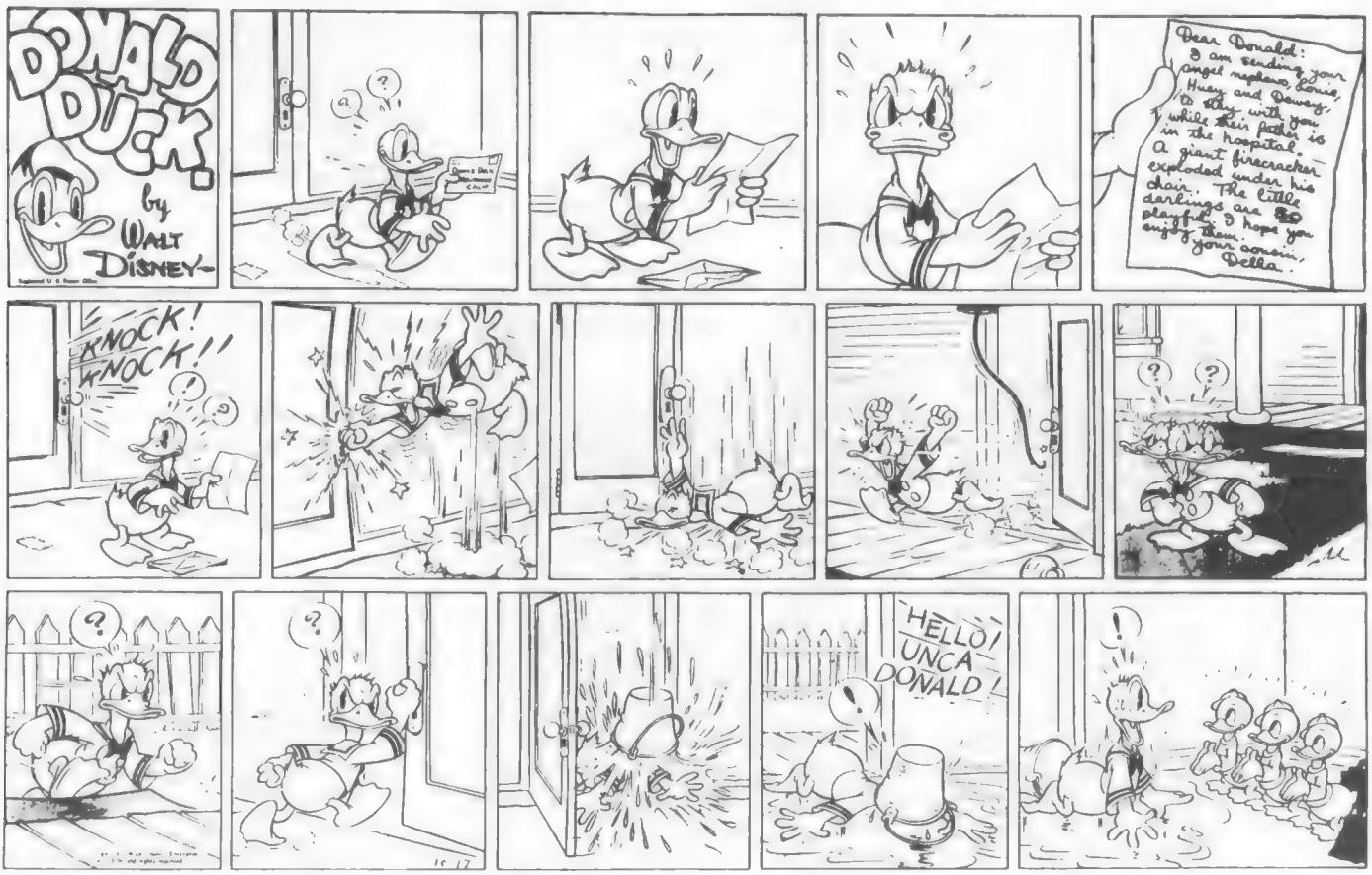

maakte men de film niet al te lang: slechts 43 minuten. Disney stond de manier van werken wel aan, met als gevolg dat twee jaar later in 1945 *The Three Cabalerros* de studio uitrolde. Duidelijk is meteen dat men de beschikking had over meer geld. De film duurt maar liefst 70 minuten.

Opvallend aan zowel *Saludos Amigos* en *The Three Cabalerros* is het felle kleurgebruik. In principe is Disney daar nooit een voorstander van geweest, daar het de ogen snel vermoeid. Doch de tekenfilmpjes wodren regelmatig afgewisseld met speelfilmfragmenten zodat het oog kan rusten. Fraai zijn de staaltjes oogstrelende tekenfilmtechnieken. Donald Duck loopt aan het strand. Door een speciale manier van inkleuren lijkt de eend net zo drie-dimensionaal als de goedverpakte badgasten. Een techniek die meer dan 30 jaar later van stal gehaald werd om de tekenfilmkarakters in *Who Framed Roger Rabbit?* 'echt' te doen lijken.

Carl Barks

Voor onze held is het jaar 1943 van zeer groot belang geweest. Niemand minder dan de nu legendarische **Carl Barks** zei de tekenfilm-afdeling van Walt Disney vaarwel om zich op de Duckstrip te gaan werpen. Hij heeft Duckstad ontworpen zoals wij het allemaal kennen. Zo verschijnt rond Kerstmis 1947 het verhaal *Christmas on Bear Mountain*. Hierin maken we voor het eerst kennis met Dagobert Duck. In het Amerikaans heet hij $crooge McDuck, hetgeen verwijst naar de gierigaard uit **Charles Dickens**' *A Christmas Carol*. En gierig is slechts een bescheiden term; Dagobert is ronduit een vrek. Hij wil geld alleen maar hebben. Uitgeven is er niet bij. Of hij moet met een dubbeltje een kwartje kunnen verdienen. Maar zelfs in zo'n geval neemt hij niet het minste risico. Stel je voor dat hij dat dubbeltje zou verliezen.

Een maand later komt Guus Geluk op de proppen. In tegenstelling tot de andere Duck(-eend)figuren is hij geen eend maar een gans. Gladstone Gander is zijn officiële naam. Ook de zware jongens, die constant op zoek zijn naar een manier om Dagobert zijn geld te ontfutselen komen uit de koker van Carl Barks, net als Willy Wortel, de uitvinder, en diens onafscheidelijke Lampje.

In 1966 hield Good Old Carl het voor gezien (afgelopen 27 maart is hij 91 geworden). Officieel is Carl wat zijn strips aangaat nooit in dienst geweest bij de studio van Walt Disney. Maar als een vorm van pensioen mocht Carl Barks olieverfjes maken met de Duckstadfiguren erop. Tot ze bij Disney in de gaten kregen dat het de spuigaten uit dreigde te lopen: van de schilderijen werden namelijk posters gemaakt die op hun beurt weer werden doorverkocht. Disney beurde hier geen enkele cent voor. Vandaar dat Disney Barks verzocht te stoppen met het maken van deze produkten. Voor de goede orde, ook Barks wist niets van de 'illegale' posterhandel.

Tegenwoordig brengen de schilderijen van Carl Barks bedragen op, die de ton – honderduizend gulden! – ruimschoots passeren. Barks zelf doet het al jaren rustig aan en is alleen maar verbaasd over de belangstelling rond zijn persoon. Met name in de jaren '70 bereikte de Barkskoorts een hoogtepunt, ook in Nederland. Het 'vrolijke weekblad Donald Duck' drukte bijna wekelijks een verhaal van deze tekenaar-schrijver af. Voor veel tekenaars, zeker de Nederlandse Disneymensen, werd Carl Barks het grote voorbeeld. Er zijn sindsdien talloze verhalen verschenen in de zogenaamde Carl Barksstijl. Een stijl die zich kenmerkt door onder meer het avontuurlijke element in de verhalen. Met Dagobert Duck gaan Donald en zijn drie neefjes keer op keer op zoek naar 'iets' dat vaak te vinden is in een onbekend land en wordt beschermd door een nog onontdekte stam. Ook zijn in de Barks-verhalen de zware jongens nogal eens uit op het geld van Dagobert. Lopen de problemen echt uit de hand dan zijn de drie neefjes Kwik, Kwek en Kwak de aangewezen figuren om met behulp van 'het woudlopershandboek' de helpende hand te bieden. Op ieder onoplosbaar geacht probleem geeft dit boek het antwoord. Opvallend is bovendien dat de karakters van deze drie neefjes duidelijk een ommezwaai hebben gemaakt: van onuitstaanbare etterbakken naar hulpverleners, geschoeid op een padvinderstraditie.

Wie verder de stijl van Barks wil leren herkennen moet eens letten op het interieur van bijvoorbeeld de woonkamer van Donald Duck. Zo blijkt de voet van een lamp een stapel eendjes te zijn en een schilderij bevat altijd wel een opvallende Duckfiguur. Niet verder vertellen, maar een Carl Barks-verhaal is altijd deelbaar door tien, oftewel het verhaal telt tien pagina's, twintig of dertig. En let eens op de fraaie tekstwolkjes.

Andere ontwikkelingen

Ook in de jaren '50 was de eend niet stuk te krijgen. Hij kreeg er steeds andere zorgen bij. In de vorm van de twee vreetgrage eekhoorns Knabbel & Babbel bijvoorbeeld. Maar ook Mickey was voor dit tweetal niet veilig. In 1952 wordt in de film *Pluto's Christmas Tree* Mickey's fraai opgetuigde kerstboom door de twee eekhoorns compleet gesloopt. Opvallend is dat Donalds filmkarakter steeds meer gaat verschillen met zijn stripgedrag. In de film is en blijft Donald de neuroot die bij voorbaat al gelijk denkt te hebben. In de strips worden zijn verhalen, zoals gezegd, steeds meer de avonturenkant uitgestuurd.

Donald omringd door signorita's in *The Three Cabalerros* (1945)

In 1955 maakt Donald Duck zijn televisiedebuut in de *Mickey Mouse Club*. Als de tune klinkt en er gezongen wordt: 'Mickey Mouse' kwaakt de eigenzinnige eend er druk zijn eigen naam doorheen. In de clubfilmpjes is de eend Donald Duck echter sporadisch te zien.

De jaren '60

In 1961 vindt Donald Duck het wiel nog eens uit. In dit educatieve filmpje, het luistert naar de naam *Donald and the Wheel*, duiken we in de historie. Het filmpje oogt wat slordig getekend. Dit komt vanwege het nieuwe procédé van Disney de originele tekeningen rechtstreeks te copiëren op transparante vellen

Zondagstrip uit het begin van 1937, tekst: Ted Osborne; tekeningen: Al Taliaferro

doorzichtig plastic, die, nadat ze zijn ingekleurd, op hun beurt weer op film worden gezet. In hetzelfde jaar zien we Donald in nog een opvoedkundig produkt, *The Litterbug*. De film gaat over het milieu. Toen al! Zes jaar later zou ook de vrek Dagobert Duck op het scherm te zien zijn in *Scrooge McDuck and Money*.
Voor de rest is de Duck-familie in deze periode – op wat reclamefilms na – niet of nauwelijks te zien. Niet dat de belangstelling voor deze drukke kwaker ten einde was. Alles behalve dat. Maar er waren al zoveel filmpjes gemaakt dat de studio van Walt Disney het niet nodig achtte daar maar weer steeds nieuwe aan toe te voegen. Er werd zelfs een handiger manier ontdekt het oude materiaal te hergebruiken. In 1960 maakte men *This is your Life*. Japie Krekel uit *Pinocchio* werd afgestoft en nieuw leven ingeblazen om samen met Donald aan de hand van oude Duck-filmpjes door diens leven te wandelen. Een jaar later, 24 september 1961, werd Otto van Drakestein geïntroduceerd. Deze eigenwijze professor zal Donald wel eens haarfijn uitleggen hoe het allemaal moet, maar vooral hoe het niet moet. Zelfs Walt Disney wordt door deze Ludwig van Drake, zoals de Amerikaanse naam van deze kwaker luidt, de les gelezen.

De jaren '80

Het zou tot 1987 duren voor de Duckjes weer volop in de (tekenfilm-)belangstelling kwamen. Speciaal voor televisie had men de serie *Ducktales* ontwikkeld, tekenfilmpjes van ongeveer 25 minuten waarvan vooral de eersten grotendeels op de Carl Barks-verhalen waren geïnspireerd. Opvallend is wel dat Donald Duck zelf nauwelijks of geen rol speelt in deze pro'duck'ten. Dat heeft wel tot een merkwaardig gevolg geleid: Dagobert Duck gaat 'vaderen' over de drie neefjes. Maar dit terzijde. De Duck-liefhebbers sluiten de serie al snel in hun hart, ook al omdat het niveau ver boven de traditionele getekende televisie-series uitstijgt. In 1990 verschijnt een bioscoopversie van de *Ducktales*.

Succes

Een ding is zeker, Donald Duck kan nooit meer stuk. In Nederland verscheen in 1991 het 2000ste nummer van het weekblad *Donald Duck* en dit jaar viert het blad haar veertigjarig bestaan. De eend zelf wordt in 1994 zestig jaar jong. Maar hij is nog lang niet aan zijn pensioen toe. In Amerika is een ware cultus rond de wit gevederde ontstaan. Originele cels uit zijn vroegere tekenfilms gaan voor gigantische bedragen over de toonbank. Eerste drukken van oude boeken of stripverhalen gaan voor waanzinnig veel geld naar hun nieuwe eigenaar. In een speciaal soort porselein worden taferelen uit Duck-verhalen gereconstrueerd. Ook deze produkten gaan als warme broodjes over de toonbank. Dagobert Duck zou zich bij dergelijke bedragen op zijn minst achter het oor krabben. En dan te bedenken dat het volgens de geruchten toch begonnen is op die gedenkwaardige vrijdag de dertiende ...
Tijdens een rustige vergadering op de tekenfilm-afdeling van Disney komt een indruk-kwekkende eend binnen, die zegt: 'Do ya wanna fight?'. Nu, bijna 60 jaar later, weten we dat deze eend de slag gewonnen heeft. Maar als Walt Disney, dé man achter de gelijknamige studio, die in december 1966 overleed, nog zou leven, zou die zeer waarschijnlijk beweren: 'Laten we nooit vergeten dat het allemaal met een muis is begonnen ...!'

Brieven

Beste redactie,
In Stripschrift, jaargang 25, nummer 8 besteedde Baldi Dekker jr. in zijn artikel 'Grenzeloos' aandacht aan publikaties van Nederlandse stripauteurs in het buitenland. In zijn uitgebreide overzicht laat hij zo'n beetje alle auteurs waarvan in het buitenland iets gepubliceerd is de revue passeren, althans, bijna alle auteurs. Hij is er namelijk in ieder geval één vergeten, die toch zeker in dit overzicht voor had moeten komen: **Dick Matena**.
Dick Matena's werk wordt al sinds het begin van de jaren zeventig over de gehele wereld gepubliceerd. Het Duitse blad Primo plaatste in 1973 een aantal verhalen van *Grote Pyr* en *De Argonautjes*, en die laatsten veroverden ook Joegoslavië. In Frankrijk kwam het zelfs tot een album van deze bijna vergeten helden.
Een echte doorbraak in het buitenland maakte Matena in 1980 toen enkele korte verhalen in de Verenigde Staten van Amerika werden gepubliceerd in het blad Heavy Metal, in 1981 gevolgd door het Spaanse Illustracion + Comix Internacional. In de jaren tachtig (her)ontdekte het buitenland de serie *Grote Pyr*. In Duitsland, Denemarken, Finland, Frankrijk en Zweden verschenen albums en de Duitsers, Denen en Finnen brachten zelfs het derde verhaal, dat hier alleen in de Oberon zwart/wit-reeks verscheen, in full colour. In Duitsland verscheen zelfs van het vierde verhaal een album, terwijl dit in Nederland nog moet gebeuren.
Niet alleen het oude werk van Matena is in andere talen vertaald, maar ook voor zijn nieuwe werk bestaat grote belangstelling. Zoals reeds gezegd verscheen de vierde Grote Pyr, *Die eiserne Lady*, in Duitsland; *Gauguin en Van Gogh* in Frankrijk en Duitsland; *Mythen* in de V.S., Frankrijk en Spanje; *Mozart en Cassanova* in Frankrijk en Denemarken; *De Prediker* in Frankrijk en Spanje; *De laatste dagen van E.A. Poe* in Duitsland; *Virl* in Frankrijk en ook de beide delen van *Het Sterrenschip* kwamen in Duitsland uit. *Kruimeltje* werd in het Spaans vertaald onder de naam 'Miguitas' en in Frankrijk verscheen hij als 'Ficelle' in een tijdschrift. In Indonesië verscheen hij in de Maleise versie van de Bobo. Ook de met een Stripschappenning bekroonde bewerking van *Uit het leven van Dik Trom* en *Pietje Bell* verschenen in dit blad.
Een indrukwekkende rij met boek- en tijdschriftpublikaties, waarbij opgemerkt dient te worden dat Dick Matena ook nog de scenario's van de eerste acht verhalen van *De Partners* en de verhalen drie, vier, vijf en zes van *Storm* op zijn conto heeft staan. Ook deze verhalen zijn in vele landen verspreid. Met deze verhalen erbij heeft Matena gepubliceerd in de V.S., Duitsland, Frankrijk, Joegoslavië, Griekenland, Zweden, Denemarken, Noorwegen, Finland, Indonesië, Italië en Spanje (en waarschijnlijk nog een aantal, waaronder Turkije). Zijn nieuwe verhaal over Sartre en Hemmingway zal zelfs tegelijkertijd in het Nederlands, Frans en Duits verschijnen.

Rob van der Nol, 's-Gravenhage

Naschrift Baldi Dekker jr.:
Bij het schrijven van het artikel heb ik eerlijk gezegd maar een paar dagen lang iedereen gebeld die ik te pakken kon krijgen. Dick Matena is één van de mensen die ik niet aan de lijn heb gehad. Dat zegt verder niets over de (on)belangrijkheid die ik hem toedicht.

Naschrift redactie:
Dank aan deze briefschrijver. Mochten er nog meer lezers zijn die belangwekkende aanvullingen hebben op het artikel, dan ruimen we daar graag plaats voor in.

Dit is *deel 5* van een reeks besprekingen van auteurs uit het Duitse taalgebied.

22. Reichelt

Gelijk twee titels verschenen van de hand van ***Peter Reichelt*** *bij de anarchistische Trotzdem Verlag in 1981, waarvan* Aus dem Leben einer Wohngemeinschaft *zelfs in 2e druk. Underground-stijl en -thema's, veel woongroepen, een beetje hasj en linkse actie, als voorbeeld zijn* ***Gilbert Shelton's*** Freak Brothers *duidelijk herkenbaar. Engagement en herkenbaarheid voor de beoogde lezers staan hoog in het vaandel. Aangezien ik niets meer van Reichelt gevonden heb en persoonlijke eer uit den boze was in anarchistische kringen, weet ik niet meer van de maker.*

- ***Aus dem Leben einer Wohngemeinschaft, Trotzdem Verlag, 1981;***
- ***Szenen aus der Szien, Trotzdem Verlag, 1981.***

AMK

Aus dem Leben einer Wohngemeinschaft van Peter Reichelt

23. René (Lehner) (Z)

Een oude rot in het vak is ***René Lehner****. Hij werd 1955 in Zürich geboren en volgde een opleiding als koopman. Zeventien jaar oud publiceerde hij zijn eerste cartoons in een Zwitserse krant. In 1974 zette hij samen met* ***Andreas Knigge, W.J. Fuchs*** *en* ***R. Reitberger*** *het 'Internationale Comic-Fan- & Fachmagazin'* Comixene *op. Tussen 1981 en 1986 leefde en werkte hij in Spanje, en hij doceerde in Zürich striptekenen. Terug in Zwitserland begon hij voor de tv te werken. Momenteel verschijnt zijn meest populaire stripfiguur,* Bill Body, *in 35 Duitse kranten. Een tekenfilm is in de maak. Zijn werk is op diverse exposities in Zürich, Parijs, Berlin en Hamburg te zien geweest.*
René Lehner tekent om te vermaken. 'Ik wil grappig, leesbaar werk leveren en geen grote boodschap doorgeven.' Zijn nieuwste held is Willy, *de geboren pechvogel. Steeds weer loopt hij een blauwtje bij de meisjes door zijn stunteligheid, en een goed bedoelde handreiking ontwikkelt zich altijd tot een catastrofe. Desondanks laat hij de moed niet zakken. De tekeningen zijn karikaturaal, zonder overbodige details en voorzien van duidelijke, heldere kleuren.*
Ook René Lehner woonde in Hamburg.

- ***Zeichnungen, 1978;***
- ***Blake 074 (scenario: P. Pork), Comic Forum Verlag, 1983;***
- ***Comics für Erwachsene, Volksverlag, 1984;***
- ***Lügen, Bauchweh und Ganoven, Jugendschriftenwerk SJW, 1985;***
- ***Oscuro, Comic Forum Verlag, 1986;***
- ***Willy 1: Haltbar bis siehe Boden, Carlsen Verlag, 1990;***
- ***Frische Milch gefällig?, Semmel Verlach.***

AMK

BALZ
DER EIDGENOSSE
von RENÉ
UND HEUTE VERSUCHEN WIR DIE NEUEN ZAUBERSPRÜCHE, DIE DU GELERNT HAST.
SIEH NUR! DORT SITZT BALZ BEIM FISCHEN! EINE GUTE GELEGENHEIT, DICH BEIM ZAUBERN ZU ÜBEN.
MACH IHM ALSO EINE FREUDE UND ZAUBERE IHM EINEN SCHÖNEN FISCH AN DIE ANGEL!
WEISST DU NOCH DEN ENTSPRECHENDEN ZAUBERSPRUCH?
äh... JA, JA, MEISTER... ICH DENKE SCHON...

Balz der Eidgenosse van René

24. Ryba & Schulz

Eén van de opvallendste stripseries uit de jaren '70 is wel Schindelschwinger. *Vrijwel gelijk na verschijnen van het eerste album in 1975 was het een must voor lezers en liefhebbers van boeken als* Asterix, Kuifje *en de 'betere strips'. En dat terwijl de albums louter opgezet werden om een serie stickerplaatjes van koddige fantasie-beestjes beter te doen verkopen. De serie is met het vijfde deel een zachte dood gestorven, hetgeen zeker te wijten is aan de abominabele tekenkwaliteit van dit laatste boek, dat zonder zijn scheppers werd geproduceerd.*
Het gegeven van de Schindelschwinger-*serie*

doet denken aan de Asterix*-verhalen: Een klein dorp, waarin de helden wonen, tegen liefst twee vijanden, die de idylle willen verstoren. Alleen gaat het hier om een puur fictieve geschiedenis: God maakte prototypes voordat hij de mens schiep. Na de zevende dag van de schepping vierde hij zijn werk met goede whisky en viel in slaap. Daarbij blies hij de prototypes per ongeluk leven in die dan ook gelijk op aarde een paradijselijk romantisch dorpje stichten en vrolijk en vrij leven. God, die geen smet op zijn schepping duldt, stuurt zijn twee zonen – de gecomputeriseerde en op Amerikaanse cleanheid georganiseerde Petrus, en de chaotische een beetje slavisch aandoende Luzifer – op de proefwerkjes af met de belofte dat diegene, die ze terug brengt, de heerschappij over de wereld krijgt. De vijf albums die om dat gegeven heen verzonnen zijn, zijn natuurlijk maar een paar van de mogelijke verhalen.*

Opvallend aan de Schindelschwinger*-albums was dat de kleurrijke plaatjes geheel tegen een zwarte achtergrond waren gedrukt. Een zoals het een èchte strip betaamt, zijn de hoofdfiguren meer sprekende dierfiguren dan mensen. En nog een andere Duitse strip- en karikatuur-eigenheid is bij* Schindelschwinger *verwerkt: in de verhalen duiken bekende personen uit de eigentijdse politiek (de toenmalige minister van financiën* **Schilling** *en* **Kissinger** *bij voorbeeld) en cultuur (***Goethe** *en dergelijke) in de hel respectievelijk hemel op.*

Ook **Michael Ryba** *en* **Peter Schulz** *heb ik later niet meer in de stripwereld kunnen ontdekken. Er zal zeker wel het één of ander over* Schindelschwinger *gepubliceerd zijn, maar ik heb niets meer kunnen vinden.*

- **Der Kampf um Flohheim, Illupress Verlags GmbH & Co Editions KG**
  1. **Schindelschwinger zieht den Stöpsel, 1975;**
  2. **Schindelschwinger kickt im Abseits, 1976;**
  3. **Schindelschwinger zwickt die Hexen, 1976;**
  4. **Schindelschwinger stoppt den ölexpress, 1976;**
  5. **Schindelschwinger sprengt die Spielbank, 1977.**

AMK

GRATULIERE, SIR!
DANKE, GABRIEL!
HÖFLICHKEIT UND DEMUT! MIT DER HACKE! DAS IST NEU!
NA, BIMMEL-BEULE, IN KLEENA FLOHÉNTSCHEID JEFALLIG?
HÖR UNTERWEGS
KEINE TÖLEN ANSTAUBEN! DIE SACHE IST E...IG!!
SUMMA SUMMARUM, SUMMASUMM!

Schindelschwinger zwickt die Hexen van Michael Ryba en Peter Schulz

ABER JA. WANN BIST DU ZUM ARZT BESTELLT?
HALB VIER.
ICH MUSS ZURÜCK INS BÜRO. RUF MICH AN, WENN SICH WAS HERAUSSTELLT. ICH KOMM HEUT ABEND WIEDER VORBEI
OKAY, OKAY.
ZEHN NACH DREI HATTE ER EINEN HUT AUF, TIEF IN DIE STIRN GEZOGEN, EINEN SCHAL UM DEN HALS UND EINE SONNENBRILLE AUF DER NASE. BEIM FAHREN SAH ER IMMER GERADEAUS, ALS OB ER SICH DADURCH UNSICHTBAR MACHEN KÖNNTE... DAS WARTEZIMMER WAR VOLL BESETZT. ER SAH IN EINE ILLUSTRIERTE UND VERSUCHTE NICHT AUFZUFALLEN. EINE WEILE GING ALLES GUT. DANN GESCHAH DAS UNVERMEIDLICHE...
TODAY'S KIDS TOMORROW'S CHAMPS
MAMMI, WAS IST MIT DEM MANN SEINEM GESICHT?

***Charles Bukowski, Der lange Job* van Matthias Schultheiss**

25. Scheuer, Chris (O)

Chris Scheuer (Graz, 1952) is de meest virtuoze onder de Duitstalige tekenaars van het moment.

Zijn stevige penseelstreken zijn helaas nog maar in een paar albums terechtgekomen. Scheuer begon op dertigjarige leeftijd met het tekenen van strips voor onder meer de uitgever van Comic Forum die de reeks miniboekjes Comicothek *uitgaf.* Sheshiva

TUT MIR LEID, GENTLE-MEN, ABER DIESMAL HABE ICH DEN ERSTEN SCHLAG.
WO BLEI-BEN DA DIE GUTEN SITTEN?
OH, JAMES!
??
MOMENT, SO HEISST DOCH DER BUTLER!
DER TEMPEL DES OCTOPUS
KAMERA LÄUFT!
ICH FOR-DERE GEHALTS-ERHÖHUNG!! VON DIESEM NIEDER-SCHLAG STAND NICHTS IM DREHBUCH!
ABER DAS HIER IST NICHT UNSER CLUB.
BIN ICH ZU FRÜH?
ER HAT HIR DIE SZENE GE-SCHMISSEN! ER HAT HIR TATSÄCHLICH DIE SZENE GE-SCHISS-SEN!
MR MOUNTAIN LAKE
ICH HASSE IHN!
„HASSE ICH IHN? ER WÄRE GAR KEIN SCHLECHTER HAUPTDAR-STELLER...
KOMISCHER LADEN HIER ABER WENIG-STENS GIBT ES KLA-MOTTEN.
WÜRDE AUCH LANGSAM ZEIT, DIE VÖGEL-WÄRTER RÜCKEN NÄMLICH AUCH SCHON AN!
ER GREIFT IHN!
DU SOLLST NICHT IMMER NACKTE WEIBER FILMEN! DAS KINO IST NOCH VIEL ZU JUNG DAFÜR!

Sir Ballantine, Der Traum des Maharadscha van Wolfgang Mendl en Chria Scheuer

is al jaren niet meer verkrijgbaar. Scheuers volgende wapenfeit was de serie licht erotische strips rond Marie Jade *op scenario van* **Rodolphe**. Marie Jade *is een wat dromerige jonge vrouw die in haar fantasie in allerlei erotische situaties verzeild raakt om daarna weer tot de werkelijkheid terug te keren van het saaie huiselijke bestaan, met haar weinig opwindende echtgenoot.*

Sinds 1986 werkt Scheuer samen met de arts en schrijver **Wolfgang Mendl**. *Samen maakten zij voor Magic Strip* Een parfum van Guerlain *en hierna deel 1 van* Sir Ballantine: Der Traum des Maharadscha, *een fraai avonturenverhaal dat zich afspeelt in het Brits-koloniale India. Het idee voor deze strip ontstond toen Scheuer op het atelier van* **Matthias Schultheiss** *werkte. Oorspronkelijk verscheen het in afleveringen in het (opgeheven) tijdschrift* Moxito *en werd later voltooid voor een album dat bij Carlsen verscheen.*

Scheuer heeft in de afgelopen jaren weinig gepubliceerd, maar wat er verscheen is zeer de moeite waard.

- **Sheshiva, Comicothek, 1984;**
- **Een parfum van Guerlain, Rijperman 1986; (verscheen tevens in het Duits en Frans);**
- **Marie Jade, Edition Vents d'Ouest, 1988; (verscheen ook in het Duits);**
- **Sir Ballantine 1: Der Traum des Maharadscha, Carlsen Verlag, 1990.**

HP

26. Schultheiss, Matthias

Matthias Schultheiss (1947) is de bekendste Duitse striptekenaar van het moment. Hij kan beschouwd worden als de voorloper van de nieuwe generatie Duitse stripmakers. Zijn werk wordt in vele talen uitgegeven, maar voor het zover was had Schultheiss een lange weg te gaan.

Aanvankelijk wilde niemand zijn werk uitgeven. Zijn eerste strip – Trucker – *maakte hij voor het blad* Zack *(Wham), maar helaas ... Schultheiss werkte verder aan een serie zwart/wit-strips naar verhalen van* **Bukowski**, *maar ook hiervoor was in eerste instantie geen interesse. Inmiddels zijn zowel van Trucker als van Bukowski boekuitgaven verkrijgbaar. Schultheiss moest zijn heil zoeken in Frankrijk en na een ronde langs verschillende uitgevers kon hij tegelijkertijd aan de slag bij Albin Michel en Glénat. Voor Glénat tekende hij* De droom van de haai *en voor Albin Michel* Koude oorlog *en* Het theorema van Bell.

Via een omweg bereikte Schultheiss toch het Duitse publiek en één van zijn meer recente strips – Nachttaxi – *verscheen bij Carlsen, dat ook Trucker opnieuw uitgaf. Schultheiss zal echter altijd omstreden blijven. Hij begon niet aan een nieuwe gewelddadige serie, maar stortte zich op de pornostrip.* Talk dirty *is inmiddels verschenen en momenteel werkt hij aan een serie korte verhalen, elk in een andere tekenstijl, voor een Duits seksblad.*

De inkleuringen van Schultheiss zijn bijzonder en we kennen hem in Nederland juist om die reden in De droom van de haai *en* Het theorema van Bell. *Daarom is het jammer dat één van zijn beste stripalbums, dat met de verhalen van Bukowski, nog niet in Nederland verkrijgbaar is.*

- **Charles Bukowski, Der lange Job, Heyne, 1984;**
- **Die Haie von Lagos, Carlsen Verlag,**
  1. Schwarze Seelen;
  2. Lamberts Behte;
  3. Die Spur;
  Nederlandse reeks: De droom van de haai,
  1. Het mierennest van Lagos, Glénat Benelux, 1986;
  2. Lagos Connection, Oranje, 1992;
  3. De verloofde van de dood, Oranje, 1992 (te verschijnen);
- **Die Wahrheit über Selby, Carlsen Verlag,**
  1. Lebenslänglig, 1987;
  2. Die Verbindung, 1988;
  3. Der Kontakt, 1989;
  Nederlandse reeks: Het theorema van Bell, Arboris,
  1. (geen titel), 1988;
  2. Het kontakt, 1989;
  3. De oplossing, 1990;
- **Kalte Krieg (korte verhalen), Carlsen Verlag; Nederlandse titel: Hackers en andere verhalen, Titanic, 1987;**
- **Trucker, Carlsen Verlag,**
  1. (geen titel), 1990;
  2. Keine träne für Magoon, 1991;
- **Nachttaxi, Carlsen Verlag, 1990; in Nederland: Sherpa, 1990;**
- **Talk dirty, Kunst der Comics, 1991; Nederlandse titel: Talk dirty to me, Sherpa, 1991.**

HP

Het zesde internationale stripfestival van Durbuy is geëvolueerd van een gebeuren voor de echte stripkenner naar een manifestatie voor het grote publiek. Die openheid en toegankelijkheid wisten de organisatoren helaas niet te combineren met constante kwaliteit, waarover in de toekomst streng zal moeten worden gewaakt.

DURBUY

door
JEMPI WELKENHUYZEN

FOTO JOHAN MARTENS

Met name op het brede vlak van de tentoonstellingen mag wel iets worden bezuinigd, waarbij de kwantiteit dan in kwaliteit kan worden omgezet. Voorbeeld hiervan was zeker de expo rond **Bernard Capo** (*Loïc Francoeur*) door **Paul Verstappen**. Aan de hand van foto's was te zien hoe nauwgezet deze tekenaar de realiteit weergeeft. Leuk is ook de link naar andere realisten als **Gilles Chaillet**, van wie Capo, zoals hij me zelf vertelde, de documentatie leent. Misschien was de tentoonstelling iets tè didactisch, maar liever zó dan de tentoonstelling rond **Jean-Pol**. Daar was exclusief materiaal te zien zoals een Duitse cover en publiciteitsmateriaal voor een hotel, hetgeen je niet direct van de vader van *Kramikske* verwacht. Ook waren er originelen van puzzels en ander merchandisemateriaal tentoongesteld, zoals *Nikkel*-poppen. Jammer van de haastig ingelijste oudere werkjes, zoals *Oskar, Bertje Kluizenaar en de Lutti Kids* en *Bolleke*. Naar verluidt incompleet, want de schetsen, foto's en posters die Jean-Pol had geselecteerd, zag ik niet. In de doos gebleven?

Origineel of kopie?

Een aansluitende opmerking kwam van de echte fanatici, die het betreuren dat de tentoonstellingen meer en meer met mooi fotokopie-materiaal worden opgebouwd, omdat de tekenaar dat wenst. Anderzijds waren er toch heel wat prachtige èchte tekeningen, zoals onder meer die van de cartoonisten en van de scouting-kalenders. De kalenders onderstrepen het scoutsideaal: **Joubert** toont de traditie, **Peyo** heeft het over vernieuwing en **Geerts** brengt er de directe thema's op een tedere humoristische wijze in. Schitterend was de expo rond **Christoffel Columbus** door de CRIABD (vereniging van liefhebbers van Christelijke strips). Hélyode bracht **Jijé**'s album rond Columbus opnieuw uit voorzien van de originele cover anno 1946.

Derib en Jean-Pol

De eregasten waren **Jean-Pol** en **Derib**. Van deze laatste is de AIDS-preventieve strip *Jo* op de markt. Momenteel reeds in acht talen verschenen, waarvan in totaal meer dan één miljoen exemplaren zijn gedistribueerd. Volgende maand verschijnt het album in het Nederlands met een oplage van 13.000 stuks, bedoeld voor de middelbare scholen. Het goed bezochte colloquium over AIDS toonde aan dat de jongeren de positieve aanpak van het onderwerp in de strip erg apprecieerden.

FOTO JEAN SCHOUBS

Links, Servais kreeg de publieksprijs voor *Lova* (Dupuis)

Onder, v.l.n.r. Marc Sleen, de beste Vlaamse stripauteur volgens een enquête van de Belgische krant *Het Volk*, Jempi Welkenhuyzen, medewerker van Stripschrift en Francis Delvaux (RTBF), juryvoorzitter van *B.D. Durbuy Strip*

Linksonder, op de stand van Lefrancq signeren Attanasio, Cothias en vele anderen

FOTO JEAN SCHOUBS

In dezelfde zaal hing ook werk van de Nederlander **Hendrickx**, een sterke kruisbestuiving van olieverfwerk en strips. Vooral het kleurenpalet was sprekend, daar waar een andere exposant **Evrard** meer monochroom werkte en klare figuren combineerde. Ook de expo rond de Russen toonde juweeltjes van schildertechniek. Dit was de betere cartoon! Trouwens, voor de tiende uitgave van BD Durbuy Strip heeft de organisatie al laten weten dat dit huwelijk zo geslaagd is dat men in de expo's nog meer het illustratief element wil combineren met het stripgebeuren. Zo zullen boekillustraties voor kinderen en volwassenen worden getoond en ook de internationale cartoonmarkt wordt benaderd om 'de beeldmedia' breder in beeld te brengen. Daarnaast heeft auteur **De Gieter** een voorstel ingediend voor een expo rond *Papyrus* in het oude Egypte. Dit naar aanleiding van de expo *Het paard door de jaren heen*, waarover wij reeds eerder schreven. Wat betreft de eregasten staan er diverse buitenlandse auteurs op het verlanglijstje zoals **Manara**, **Pratt** en **Bilal**, naast eigen tekenaars, waaronder **Jef Nys**. Dit jaar had Nys zowat overal verplichtingen ...

Met de komst van de tekenaars uit Quebec en Zaïre is al een eerste opening voorzien naar dat internationalisme. Deze tekenaars legden hier overigens leuke contacten met Franse en Belgische uitgevers. Ook Feco, de Europese Federatie van Cartoonisten, was enthousiast.

Journalisten willen voortaan extra aandacht schenken aan cartoons en 'Le Grand Cru des Calenderiers' overweegt cartoonisten in te schakelen voor de nieuwe editie. Dat kwam niet in het minst door de fraaie wijnetiketten die door **Vincke**, **Swerts**, **Jean-Pol**, **Hausman**, **Deliège** en **Mitacq** zijn gemaakt.

Prijzen

En dan waren er de prijzen. De grote prijs voor het beste album ging naar *Brieven uit de bar* door **Stassen** en **Lapière** (Dupuis), de humorprijs was voor *Tom Carbon: In goed gezelschap* van **Cromheecke** en **Letzer** (Dupuis), de prijs voor de beste Vlaamse auteur ging naar **Marc Sleen** (Standaard), de persprijs was voor *Brüsel* door **Schuiten** en **Peeters** (Casterman), het publiek koos *Lova* van **Servais** (Dupuis) en de debutantenprijs ging naar *Adieu Kilimanjaro* van **Renée Rahir**.

Bob de Moor kreeg postuum de Diamourprijs voor zijn hele oeuvre. Dochter Anne-Mie nam het juwelen kleinood aan uit naam van haar moeder. Tussen de lijnen door werd een citroenprijs bedacht voor het bewust afwezig blijven van de uitgeverijen, hetgeen niet financieel, maar promotioneel voor het festival een aderlating betekent. Gelukkig heeft een aantal vertegenwoordigers al laten weten een nieuwe formule te bedenken om aan het tienjarig bestaan van BD Durbuy mee te werken.

Ambiance

Want dat moeten de uitgevers toch erkennen, Durbuy blijft zijn elan behouden. Al proefde je de commerciële sfeer in de grote tent en in de stad, ambiance was er volop. Ruim een honderdtal tekenaars zorgde ervoor dat het uren aanschuiven was voor de signeersessies, maar voor velen loonde dat de moeite: **Hausman** en het duo **Audi/Cloutier** maakten er perfecte parels in ecoline en waterverf!

En zagen we niet een heuse 'Cuvelier' op 30/40 van eigenaar verwisselen voor Bfr. 100.000 (± *f*5000)? Om maar te zwijgen van het bod op een originele Haddock-tekening van **Hergé**, waar een bod van 1,3 miljoen frank werd afgewezen omdat de vraagprijs nog een half miljoen frank hoger lag (± *f*100.000). Dan liever de veiling voor het goede doel, waar originele pagina's en portfolio-ontwerpen tussen de Bfr.3000 (*f*150) en de Bfr.12000 (*f*600) weggingen!

Kortom, Durbuy bracht voor elk wat wils. Als nu in '94 de lijn van de tweetaligheid nog verder wordt doorgetrokken en het boekenfonds evenredig wordt verdeeld, dan verdient het kleinste stadje van België weer haar tienduizenden bezoekers; een hele consternatie voor de gemeente als je weet dat daar in de winter slechts twee procent van resideert!

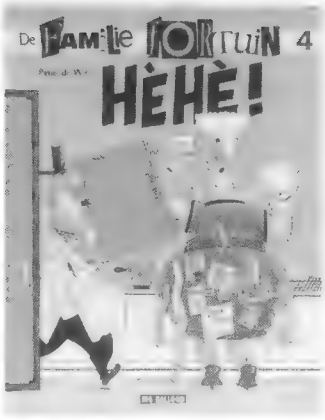

De familie Fortuin 4: Hèhè!

De Wit
Big Balloon 1992
ISBN 90-542-5482-3
Prijs ƒ7,95 / Bfr.150
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Peter de Wit maakte met **Hanco Kolk** van het zesde deel van *Gilles de Geus* het Album van het Jaar. Zoiets maakt de lezer extra benieuwd naar het solowerk van deze prijswinnaar. Handig daarom dat net nu het vierde deel is verschenen van *De familie Fortuin*, getiteld *Hèhè!*
De thematiek van deze tweepagina-gagstrip uit Sjors en Sjimmie heeft een kleine metamorfose ondergaan: van het klassieke buurmannen-tegen-elkaar-thema naar het al even klassieke familie-thema. Buurman Frispeer is verhuisd en de familie is voor geniepigheden, bloedvergieten en ongebreidelde handelsgeest op zichzelf aangewezen. In de geregeld opduikende Van Dale van de Kinderbescherming vinden zij een wat assertiever slachtoffer.
De episodes lopen nogal uiteen, in karakter en kwaliteit. De familie Fortuin bestaat uit Jan & Mien, hun negen zoons en een dochtertje. Vooral omdat het mannelijk nageslacht zowel uiterlijk als karakter-technisch niet uit elkaar te houden is, spreken de avonturen van dit grut niet zo tot de verbeelding. De strip wordt pas echt leuk, en dan vaak ook ècht leuk, als de zaken uit de hand lopen. Vooral de zakelijke drang van Pa kent dan geen grenzen en de gevolgen zijn bizar en hilarisch. De Japanners onder de traploper in Hotel Fortuin, Moe op zoek naar medische bijstand en een ongewild uitstapje naar de drugshandel leveren dikke pret op.
Hoewel Mad-grootheden als **Don Martin** en **Sergio Aragonés** soms wel erg nadrukkelijk over de schouder meekijken, oogt de tekenstijl prettig en is hij vooral effectief bij de over-de-top-getrokken scènes. Als Peter de Wit oppast dat de strip niet in *Doorzon*-achtig vaarwater komt en vooral zijn wilde fantasie blijft aanboren, kunnen we nog een hoop plezier tegemoet zien.

JL

***

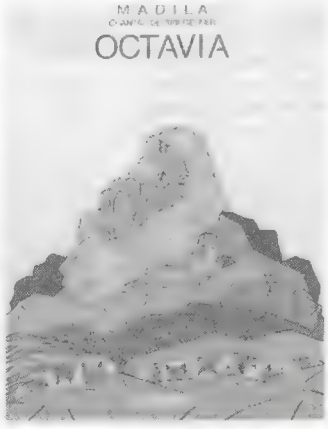

Madila 3: Octavia

De Spiegeleer
Lombard 1992
ISBN 90-6421-922-2
Prijs ƒ19,95 / Bfr.198
(48 pagina's, kleur, h.k.)

'Was will Octavia?' **Chantal de Spiegeleer** anticipeerde onbewust op één van de heikele thema's van deze tijd: wat heeft de laatste twintig jaar van vrouwenemancipatie vrouwen gebracht en wat willen zij nu eigenlijk (nog meer)? Het feministisch maandblad 'Opzij' jubileert in 1992 met een themanummer getiteld 'Was will das Weib?' om te vieren dat zij twintig jaar bestaat.
Zo op het eerste gezicht heeft het één niets met het ander te maken, maar schijn bedriegt. Octavia (of Octavie), hoofdpersoon in het album, kampt met typische jaren negentig-kwesties waar het economische zelfstandigheid van vrouwen, een prettige leefomgeving en toch een gelukkig liefdesleven aangaat. Het verhaal speelt zich weliswaar af in de tijd van de zwart/wit-film, lang voor de tweede feministische golf, maar toch: zijn deze kwesties niet van alle tijden?
Begrijp mij goed, wie zegt dat Chantal de Spiegeleer een feministische strip gemaakt heeft (wat dat ook moge zijn), heeft ongelijk. Octavia, mode-ontwerpster, heeft na hard werken haar eigen bedrijf, het gaat haar voor de wind, ze leeft goed en krijgt flinke opdrachten binnen. Maar toch is zij niet gelukkig. Zij mist iets in haar leven: een man! Het album *Octavia* is een klein juweel wanneer het bekeken wordt vanuit de optiek van de mode. Haarfijn en detaillistisch afgewerkte tekeningen, mooie kleuren, fantasierijke ontwerpen. Het is net een modeshow; jammergenoeg zijn de hoofdfiguren als gevolg daarvan modellen in plaats van personages geworden. Maar *Octavia* is meer. Het is ook een liefdesverhaal, een aflevering uit de boeketreeks, maar dan met mooie plaatjes. Tegelijkertijd maakt de scenariste De Spiegeleer gebruik van een bekend stijlmiddel: het verhaal in het verhaal. In dit tweede verhaal wordt een film gemaakt, en scènes uit de film worden afgewisseld met scènes uit de dagelijkse werkelijkheid van Octavia. De thema's zijn identiek, de liefde. Dit verhaal in het verhaal geeft *Octavia* gelukkig enige diepte welk het anders node zou missen.
Tekenares/scenariste De Spiegeleer heeft vooral mooie plaatjes gemaakt. Dat het liefdesverhaal een beetje voorspelbaar blijft: als we Opzij moeten geloven, dan is het kennelijk toch dat, 'Was das Weib will'.

AD

**

Cat Claw 1: Ratsody in blue

Kerac
Arboris 1992
ISBN 90-343-2319-6
Prijs ƒ8,95 / Bfr.180
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Over pulp kan men moeilijk een kwaliteitsoordeel vellen. Het is tenslotte slechts gemaakt om gevreten te worden. Meer van hetzelfde oppervlakkige vertier is het, niet bedoeld om er een schoonheidsprijs mee te winnen. Sinds kort ligt er echter een uitzondering op de regel in de winkels. *Cat Claw: Ratsody in blue* is een volbloed pulpstrip, die zich op een essentiële manier onderscheidt van de rest: hij is

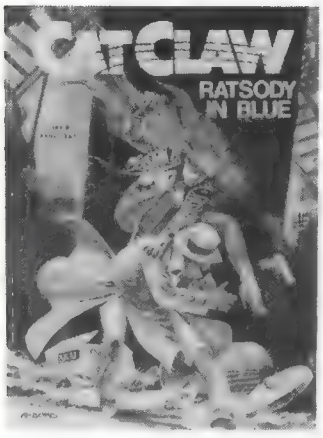

van begin tot eind, in alle hoeken en gaten parodiërend. Tekenaar/ schrijver **Bane Kerac** drijft de spot met film, strips en natuurlijk het pulpverhaal. Maar wat het nog het meest charmant maakt, is de persiflage op dit avontuur zelf. Steeds zotter wordt de opvulling, terwijl het verhaal meer en meer naar een climax gevoerd wordt. Opvallend is, dat de onomatopeeën een betekenis krijgen: 'SPINECRACK', 'FLOOOOOD', 'SINNNK'. Ook valt het Romeinse dorpje Babaorum de eer te beurt als klanknabootsing te dienen voor een ontploffing.
Het verhaal heeft niks te leiden onder de talloze knipogen. Door middel van een flitsende regie worden de elkaar opvolgende acties optimaal in beeld gebracht. Alleen het geklets van hoofdfiguur Cat Claw en maatje-tegen-wil-en-dank agent Hill werkt storend, iets wat de eerste ook vindt: 'Hou je eigenlijk wel eens je mond, of ouwehoer je altijd maar door?' Waarschijnlijk is ook hier sprake van een persiflage, van hardboiled types om precies te zijn.
Cat Claw en Hill moeten een waanzinnige geleerde ervan weerhouden, de wereld te veroveren met tot mensen omgevormde ratten. Heb je het ooit meer pulp gevreten?

NU

**

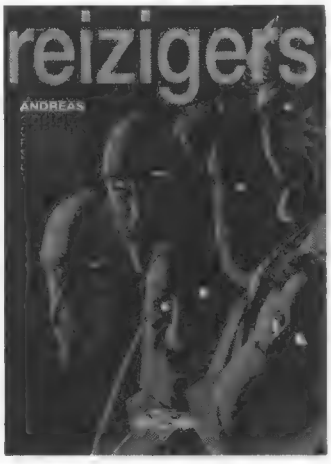

Reizigers

(Collectie Auteurs 2)
Andreas e.a.
Blitz 1992
ISBN 90-6661-163-4
Prijs: f39,50 / Bfr.790
(48 pagina's, kleur, h.k.)

Andreas Martens, dè tekenaar op het gebied van magisch-realistische stripverhalen, is in het album *Reizigers* een samenwerkingsverband aangegaan met diverse bekende scenaristen. Het resultaat bestaat uit zes korte verhalen waarin op een aantal manieren invulling wordt gegeven aan het thema reizigers.
Bij het merendeel van de verhalen draait het om een abstracte invulling van het thema en niet zozeer om de reiziger die op weg is naar een stad of een land. Zo is in het verhaal *Kat* van **Goffaux** een ontsnapte misdadiger onderweg om zijn doodzieke vader uit zijn lijden te verlossen. In *Puzzel* van **Yann** blijkt de hoofdpersoon ongeneeslijk ziek te zijn en stippelt hij zijn reis naar de dood uit aan de hand van het schilderij *De dood van Sardanapalus* van **Delacroix**. En **Bezian** vertelt in *Schemering* over een groep mensen die na een feest afscheid van elkaar nemen en de gevoelens die daarbij worden losgemaakt. De andere drie verhalen zijn geschreven door **Foerster** (*Uitsterving*), **Scholz** (*Toerist*) en **Cossu** (*Reiziger*).
Eens te meer wordt duidelijk dat Andreas een veelzijdig tekenaar is. Hij is vooral bekend om zijn hoekige stijl en schematische bladindeling. In *Reizigers* werkt Andreas echter met verschillende stijlen, kleuren, bladindelingen en contrasten. Het karakter van ieder verhaal bepaalt de uitvoering. Het verhaal *Kat* ademt bijvoorbeeld een broeierige en dreigende sfeer uit door de grauwe kleuren, de close-ups in combinatie met angstuitdrukkingen, de schaduwwerkingen en de zwart/witte contrasten.
Het idee om een tekenaar scenario's van verscheidene tekenaars uit te werken, levert vaak verrassende resultaten op. Bij *Reizigers* is dit maar ten dele het geval. Waar Andreas' tekenwerk van constant hoog niveau is, geldt dit niet voor alle verhalen. Sommige verhalen zijn of voorspelbaar of moeilijk te volgen. Dit, terwijl een veelzijdig thema als reizigers een scenarist toch genoeg aanknopingspunten biedt om tot inspirerende bijdragen te komen.

RS

**

The Pontiac Review 3: Het Schaam-deel

Pontiac
Oog & Blik 1992
ISBN 90-73221-11-0
Prijs f29,90 / Bfr.600
(74 pagina's waarvan 8 in kleur, rest zwart/wit, s.k.)

Peter Pontiac (1951) is één van de meest getalenteerde tekenaars die Nederland kent. In de Nederlandse stripwereld is Pontiac een eenling. Hij heeft vooral bekendheid verworven als chroniqueur van de zelfkant van de samenleving. Dit geldt in het bijzonder voor zijn strips over het junkybestaan, zoals *Requiem Fortissimo* (Casterman). Verder wordt het werk van Pontiac geassocieerd met de rock 'n' roll-beweging door de covers die hij regelmatig maakt voor muziekkrant Oor.
Zijn 'Greatest hits' worden momenteel uitgegeven in een 7-delige serie die de naam *The Pontiac Review* heeft meegekregen. En dat werd tijd ook, want Neerlands meest ondoorgrondelijke striptekenaar verdient zulk eerbetoon. Tot op heden zijn van *The Pontiac Review* drie delen verschenen, waarvan *Het Schaam-deel* het derde deel is.
In *Het Schaam-deel* staat Pontiacs 'pornografisch' werk centraal. Diverse pin-ups, covers,

STRIPWINKEL
TISTJEN DOP

Patersstraat 120
2300 Turnhout (B)
Tel.:.014-428829

Stripwinkel Sjors (Scheffersplein 1, 3311 EJ Dordrecht, 078-142012)
Sjors + (Comic Gadgets, Gimmicks and Gags, Voorstraat 313, Dordrecht)

STRIPWINKEL
de Galliër
Beekstraat 58
3800 St. Truiden (B)
Tel. 011-671739
Ook verkoop van originele pagina's

foto/tekst-collages en strips zijn opgenomen, vergezeld van begeleidend, bibliografisch commentaar van Pontiac zelf. Het album biedt een bij vlagen perverse blik in de Pontiacs-keuken der onbetamelijkheid. Sommige dingen zijn smaakvol, andere weer smakeloos, maar zoals ergens in het begin van het album staat vermeld: 'It's all in the mind!'.

De strips die in dit album opgenomen zijn – *De Deerne des Duivels*, *Sin-City Showdown* en *De Censuur en de Bliep* – ademen een beklemmende, diabolische sfeer uit. Pontiac verkent zijn grenzen en neemt de lezer met hem mee. Ook in de samenwerking met **Willem de Ridder** voor het blad Hate neemt het verleggen van grenzen van het omgaan met seksualiteit een belangrijke plaats in.

Als autodidact heeft Pontiac zich ontwikkeld tot een tekenaar met een grauwe, expressieve stijl. Zijn tekeningen zijn vol gevoel en detail, maar blijven overzichtelijk. *Het Schaam-deel* toont nogmaals de waarde die Pontiac als undergroundtekenaar heeft. Het album is bijzonder door de obscuriteit die het herbergt, maar ook door het meesterlijke tekenwerk. Wie weer eens verrast wil worden door een Nederlandse tekenaar, moet behalve dit deel de twee voorgaande delen eveneens aanschaffen.

RS

***

Trueno 1:
De koningin van Anubis

Burns & Mora
Arboris 1992
ISBN 90-343-2339-0 (h.k.)
ISBN 90-343-2329-3
Prijs ƒ17,95 / Bfr.360 (h.k.)
ƒ 8,95 / Bfr.180
(48 pagina's, kleur, h.k. & s.k.)

Soms krijgt de lezer bij een strip het gevoel dat hij het verhaal al eens eerder heeft gezien. Meestal heeft de auteur/tekenaar dan zijn inspiratie uit de filmmedia gehaald. Ook gebeurt het dat bepaalde personages opzettelijk het gezicht van een bekend persoon meekrijgen (persiflages). Bij het lezen van Trueno was ik er zeker van dat ik dit alles eerder ben tegengekomen. En jawel hoor. Zoals het voorwoord reeds vermeldt, schrijft scenarist **Victor Mora** al vijfendertig jaar scenario's voor Trueno. Vroeger verscheen in Vlaanderen het wekelijkse stripmagazine Ohee Club Jeugdmagazine. Hierin verschenen op krantenpapier gedrukte zwart/wit pulp-jeugdstripverhalen, meestal van Spaanse of Italiaanse oorsprong. De bekendste Vlaamse reeks was ongetwijfeld *Zilverpijl* (**Sels**). Andere reeksen waren *De Zwarte Luitenant* en *De Ontembare*, vervolgverhalen waarin steeds de strijd tegen het kwaad en het onrecht werd aangebonden. Vriendschap en eerlijkheid waren de sleutelwoorden in deze verhaaltjes waar de goeden altijd wonnen.

Een andere reeks behandelde *De avonturen van kapitein Donderslag*. Het betrof hier een ridder/fantasy-strip waarin de edelmoedige held, geholpen door zijn onafscheidelijke vrienden, al het onrecht op de wereld bestreed. Het was een typische jeugdstrip waarin de onontbeerlijke actiescènes werden afgewisseld met flauwe humor. Centraal stond kapitein Donderslag, een echte held en bedreven zwaardvechter. Aan zijn zijde vonden we Goliath, alias Notenkraker, een goedlachse reus met de humor van een 11-jarige. Hij ontmoette de kapitein op een soortgelijke manier als Robin Hood Kleine Jan. Tevens was er nog Crispin, een jongen die als baby door Goliath werd gevonden en geadopteerd. Vrouwelijk schoon bestond in de persoon van Sigrid, de vikingprinses en tevens grote liefde van Donderslag.

Het is deze strip die nu in opgepoetste versie door uitgeverij Arboris onder de naam *Trueno* wordt uitgebracht. Wat is er veranderd? Kapitein Donderslag heet nu Trueno, maar zijn kledij is identiek als vroeger. Noch de vraatzuchtige Goliath noch Crispin zijn ook maar één haar veranderd. Spijtig genoeg hebben ook de scenario's weinig veranderingen ondergaan en hebben de lezers nog altijd te maken met slappe verhaaltjes.

In het eerste deel – *Koningin van Anubis* – weet Trueno na een heftig gevecht samen met zijn vrienden te ontsnappen van een piratenschip. Een van hun medevluchters is de Egyptisch aandoende vrouw Nefer. Zij neemt de avonturiers mee naar haar stad Anubis, alwaar ze ridder Trueno met behulp van haar toverkunst probeert in te palmen. Gelukkig voor hem is daar nog zijn geliefde Sigrid, die hem met de hulp van haar vikingen weet te bevrijden uit de magische greep.

De serie wordt nu getekend door **John Burns**, die we nog kennen van de zeer goede fantasy-serie *Zetari*. Trueno wordt echter veel minder gedetailleerd getekend. Regelmatig maakt Burns zich er met enkele snel getekende lijntjes op voor- en achtergrond vanaf. Waar zijn teken- en inkleurtechniek mij bij Zetari nog kon bekoren, hebben we hier met haastwerk te maken. Trueno is een strip die ik zelfs uit jeugdsentiment niet zou kopen.

MC

0

GEOPEND

"Dick Bos"
Strip speciaalwinkel & Antiquariaat

In- en verkoop van nieuwe, gebruikte en antiquarische stripverhalen

Junolaan 2
3054 PW Rotterdam-Hillegersberg
Telefoonnr.: 010-4613147

·c·i·a·
COMIC IMPORT AMSTERDAM

Zeedijk 31a
1012 AP Amsterdam
020-6205078
open di. t/m za. 11-18 uur & koopavond

SNOEK strips
1E VAN SWINDENSTR. 545
TEL. 020 - 6684764 A'DAM
IMPORT
COMICS
POPPETJES
SPELDJES
BEELDEN
POSTERS
PRENTEN
ZEEFDRUKKEN
RESERVEREN
OOK MOGELIJK

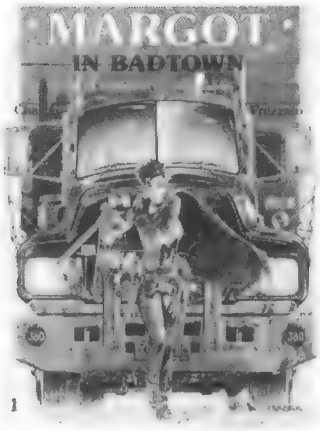

Margot 1: In Badtown

Frezzato & Charyn
Arboris 1992
ISBN 90-343-2385-4
Prijs f9,95 / Bfr. 195
(56 pagina's, kleur, s.k.)

Margot is een jonge aantrekkelijke meid die in een gehucht in Texas woont. Ze wil naar Manhattan om actrice te worden. Een rijkeluiszoontje Henry Starr probeert haar nog tevergeefs tegen te houden. Eenmaal in de stad wil een loopbaan als actrice niet zo erg vlotten. In haar woning hangt voortdurend een stel jonge bouwvakkers rond. Ze sluit zich bij hen aan en wordt hun voorman. Vervolgens raakt ze verstrikt in een web van duistere onroerend goed-zaken, waarbij haar oude vriendje Henry en de bouwvakkers haar uit de klauwen moeten redden van 'De Generaal'.

Margot in Badtown is een strip die het vooral moet hebben van de prettig ogende tekenstijl van **Massimiliano Frezzato**. De tekeningen zijn verzorgd en gedetailleerd. Hij heeft duidelijk naar collega **Liberatore** gekeken, maar Frezzato schokt niet. Zijn tekenstijl is veeleer zacht en gelikt, ook al beeldt hij een rauw gevecht uit. Zelfs een vervallen achterbuurt ziet er bij hem mooi uit.

Het verhaal van **Jerome Charyn** is nogal wazig. Een duidelijke lijn ontbreekt en er zijn nogal wat scènes waarbij je je afvraagt wat het doel ervan is. Volgens Frezzato is het eerste deel bedoeld als introductie van de personages waarbij in het tweede deel alle losse eindjes aan elkaar zullen worden geknoopt. Laten we hopen dat hij en Charyn het waarmaken, want dit album houdt desondanks een belofte in.

MN

**

De sterren staan voor de volgende waarde-oordelen:

****** grote klasse!**
***** goed**
**** redelijk**
*** slecht**
o abominabel

EN VERDER...

- ***Belle en het Beest*** *(Disney, De Geïllustreerde Pers). De Disney-romantiek blijkt ook in stripvorm heel goed overdraagbaar te zijn. Een klein nadeeltje aan Belle is dat ze op de ons al bekende Sneeuwwitje, Assepoester en Alice uit Wonderland lijkt. *** (HW)*

- ***Bilal 6: De jacht*** *(Bilal, Big Balloon/Alpen). Zo'n tien jaar nadat het voor het eerst verschenen is, heeft Bilals bloedige relaas van het communisme in Oost-Europa niets aan zeggingskracht ingeboet. *** (TB)*

- ***De Brokkenmakers 19: Black out*** *(Denayer/Duchateau, Lombard). Het album laat zich vergelijken met Lethal Weapon 3. Beide bestaan uit een mooi weergegeven spannend verhaal dat met crashende auto's, verontwaardigde superieuren en geschorste rechercheurs aan elkaar is gebreid. *** (HW)*

- ***Dan Cooper 41: Het oog van de tijger*** *(Weinberg, Dargaud). In de nasleep van de Koude Oorlog wordt Dan Cooper betrokken bij een spionagezaak waarbij de laatste stuiptrekkingen van voormalige Stasi-agenten de prille vrede dreigen te verstoren. Uiteraard komen de liefhebbers van snelle vliegtuigen en spectaculaire stunts weer ruimschoots aan hun trekken. ** (TB)*

- ***Donald Duck 72: Als pechvogel*** *(Disney, De Geïllustreerde Pers). Met een zestal verhalen uit de jaren vijftig waarin nu eens niet alleen Donald maar ook Guus gebukt gaat onder de pech. ** (TB)*

- ***Donald Duck Pocket 3: De zoete inval*** *(Disney, De Geïllustreerde Pers). Bevat zeven verhalen die onderling qua onderhoudingswaarde sterk verschillen. Het ene verhaal komt warrig en gezocht over terwijl het andere bol staat van de humor en de spanning. ** (HW)*

- ***De Droom van de Haai 3: De verloofde van de dood*** *(Schultheiss, Oranje). In Nigeria probeert de journaliste Sarah de piraat Lambert op te sporen. Corrupte Nigeriaanse bewindslieden willen hem als laatste getuige van de diefstal van een Frans raketafweersysteem vermoorden. Als Franse commando's Lambert het eerst vinden duikt Sarah op om hem te redden ... *** (MN)*

- ***Grimlein Lederwant 4: Het land van de boom*** *(Makyo, Glénat). Het vierde en laatste deel waarin de queeste van Grimlein in een dromerig plot ten einde komt. ** (TB)*

- ***Kiekeboe 54: Gedonder om de bliksem*** *(Merho, Standaard). Waarin Charlotte (de vrouw van Marcel Kiekeboe) uit werken gaat en een lijk ontdekt, Kiekeboe zelf ondertussen levensecht droomt over Irene de Sirene en Fanny de lezer weer eens lekker opgeilt. *** (AvO)*

- ***Kiekeboe 55: Schiet niet op de pianist*** *(Merho, Standaard). Kiekeboe raakt tegen wil en dank verzeild in de onderwereld. Ook dit album staat weer bol van allerlei woordgrapjes. ** (TB)*

- ***Rik Ringers 51: Het beest van de Apocalyps*** *(Tibet/Duchateau, Lombard). Zonder pretenties en zonder schaamte gaan de auteurs door op een ooit ingeslagen doodlopende weg, want de reeks kenmerkt zich al jaren door de steeds zwakker wordende verhalen. In dit album wordt een machtsstrijd uitgevochten binnen een kliniek met goede en kwade dokters. * (AvO)*

- ***Robert en Bertrand 96: De tinnen soldaatjes*** *(Vandersteen, Standaard). De schelmen lijken in de loop van het avontuur door de aanwezigheid van vele vreemde wezentjes te zijn terecht gekomen in een hellevoorstelling van Bosch. Die situatie maakt het album nog nèt de moeite waard. ** (HW)*

- ***De Rode Ridder 144: De alchemist*** *(Biddeloo, Standaard). Het verhaal dreutelt op fantasieloze wijze vooruit en is doordrenkt met clichés. De tekeningen missen vaak het goede perspectief of de juiste onderlinge verhoudingen. Een èchte afrader dus. * (HW)*

- ***Rooie Oortjes 4*** *(Di Sano, De Boemerang/Torpedo). Het tekenwerk van Di Sano leent zich uitstekend voor deze schuine en schunnige gags maar het kan niet verhullen dat de humor vaak wat al te oubollig en soms van bedenkelijk allooi is. ** (TB)*

- ***Suske en Wiske 233: De klinkende klokken*** *(Geerts, Standaard). De welluidende titel kan niet verhullen dat Suske en Wiske deze keer wat plichtmatig op avontuur gaan in het Verre Oosten. ** (TB)*

- ***Verzamelde werken van Moebius 8: De ogen van de kat*** *(Moebius/Jodorowsky, Arboris). Een macaber maar prachtig gestileerd verhaal. *** (TB)*

- ***Yin Yang 2: De galop van het zeepaard*** *(Schetter, Schetter uitgever). Marilyn Monroe en Paul Newman in een pakkende maar hier en daar rammelende thriller. Veel gitzwarte achtergronden waartegen de figuren van Schetter zich wat houterig bewegen. ** (TB)*

WONDERLAND
STRIPS EN SCIENCE FICTION
GESPECIALISEERD IN COMICS
SOEMBAWASTRAAT 54A 1095 XC AMSTERDAM
020-694 35 62

Stripwinkel Blunder
Oudegracht 203
3511 NH Utrecht
Telefoon/Fax:
030-311461
Blunder Bestelhuis
Postbus 14144
3508 SE Utrecht

STRIPSPECIAALZAAK
'OUD & NIEUW'
IN- EN VERKOOP VAN NIEUWE EN TWEEDEHANDS-STRIPS
TEL. 01820-26967
WILHELMINASTRAAT 52, GOUDA
MET EEN NEUS VOOR STRIPS!

Lambiek in Angoulème

Van 28 tot en met 31 januari wordt in Angoulème de 20e *Salon International de la Bande Dessinée* gehouden. Een gigantisch festival dat naar verwachting meer dan 100.000 bezoekers zal trekken. Niet zo verwonderlijk, want er is veel moois te zien. Deze keer staan **Morris** en **Margerin** met een grote tentoonstelling in het centrum van de belangstelling. Verder is er een tentoonstelling van het werk van **Schultheiss**. In zijn voetspoor is er aandacht voor andere Duitse tekenaars van wie er een aantal al in het ABC van de BRD de revue is gepasseerd. Vermeldenswaardig is verder de expositie van driehonderd originele platen van **Mattotti**.

Exposities van Mattotti

Ook worden er weer veel prijzen uitgereikt. De vreemdste prijs is misschien wel de prijs die door een oecumenische jury toegekend wordt aan het beste album dat ook het meest bijdraagt aan de verbreiding van de christelijke boodschap.
Maar niet alleen het festival viert een jubileum. In 1993 viert het Stripantiquariaat Lambiek in Amsterdam zijn vijfentwintigste verjaardag. Hiermee is Lambiek de oudste nog bestaande stripwinkel ter wereld. In De Volkskrant zegt de eigenaar van Lambiek, Kees Kousemaker, dat hij in 1968 met zijn winkel begon als therapie tegen zijn verzamelwoede. Om deze heuglijke gebeurtenis te vieren is door het *Centre National de la Bande Dessinée et de l'Image* tijdens het festival in Angoulème de tentoonstelling 'Un quart de siècle en 100 souvenirs' georganiseerd. Aan de hand van een honderdtal voorwerpen wordt in deze expositie de geschiedenis en het unieke karakter van het stripantiquariaat Lambiek belicht. De tentoonstelling bestaat uit drie delen. 'Voyage à travers la Librairie Lambiek', een replica van de winkel. 'Un Quart de Siècle', een tentoonstelling van door of voor Kousemaker gemaakte boeken, tekeningen en affiches. 'Le Musée idéal de Kousemaker', door Kousemaker gekozen werk van een keur van internationale tekenaars.
Info: Angoulème tel. +33 45924599, Lambiek tel. 020-6267543

TB

Sésame

Dat popartiesten niet de enigen zijn die eendrachtig kunnen optreden voor het goede doel blijkt weer nu de Belgische striptekenaars **Comès**, **Frank**, **Geerts**, **Geluck**, **Hausman** en **Severin** elk één zeefdruk hebben gemaakt voor Sésame, een dagopvang voor mentaal gehandicapte volwassenen.
Het thema van de creaties is 'De bakkerij', naar één van de onderdelen van het uurrooster van de bezoekers. De totale oplage van de werken, ze heten *Graines de Sésame*, is 250 stuks en de opbrengt gaat natuurlijk geheel naar het dagverblijf.
De portfolio is onder andere verkrijgbaar bij boekhandel Slumberland in de Zandstraat in Brussel voor de prijs van Bfr.5500 (± *f*275). Inlichtingen over de zeefdrukken kunt u krijgen bij Sésame Centrum, G. Dumonceaulaan 13, 1190 Brussel, België.

HW

Koksijde 93

In Koksijde worden vanaf 1993 twee evenementen georganiseerd, te weten één in de krokusvakantie en één in de zomer.
De week van 20 t/m 28 februari is tot stripweek gebombardeerd, met exposities rond *Pol, Pel en Pingo* en de Vrije Vlucht-reeks van Dupuis. De tekenaars Servais, Berthet, Hausman en Marvano signeren op zondag 21 februari vanaf 15.00 uur.
In de zomer (17 juli t/m 8 augustus) vindt dan het traditionele stripfestival plaats met minstens zeven exposities rond onder andere **Tardi**, **Adamov**, **Verron** (*De Maltezer*), *Kiekeboe* en *De Blauwbloezen*.

AvO

Dick Bos

In Rotterdam is kortgeleden een nieuwe stripwinkel geopend onder de naam Dick Bos.
Henk de Wit, de eigenaar, omschrijft zijn winkel als een algemene stripspeciaalwinkel & antiquariaat met duidelijke accenten op het gebied van antiquarische strips van onder andere *Dick Bos*, *Kapitein Rob* en *Sjors & Sjimmie*. Bovendien zijn zo'n 2000 gebruikte stripverhalen op voorraad en zowat alle nieuwe strips. Ook is een grote collectie comics aanwezig, zowel nieuw als tweedehands.
Dick Bos is gevestigd aan de Junolaan 2 in Rotterdam-Hillegersberg. Telefoon 010-4613147.

AvO

Kuifje in Concreto

In 1946 verschenen in Nederland de eerste *Kuifje*-kleurenalbums, uitgevoerd in harde kaft. De albums werden verkocht tegen de toenmalig hoge prijs van *f*3,95 / Bfr.79 (vergelijkbaar met zo'n *f*50 / Bfr.1000, anno nu). Desondanks steeg de populariteit van de Kuifje-verhalen enorm in de jaren daarna. De albums werden regelmatig herdrukt, vaak met kleine of grote wijzigingen. Uitgeverij Casterman besloot in 1961 over te gaan op slappe kaft-uitgaven, die door hun lagere

prijs een nog groter publiek zouden bereiken.
De gekartonneerde Kuifje-boeken, die tussen 1946 en 1960 verschenen, zijn inmiddels geliefde verzamelaarsobjecten geworden, zowel uit bibliografisch als uit beleggingsoogpunt. **Peter Ottens** heeft allerlei bibliografische wetenswaardigheden over deze legendarische serie Kuifje-albums in een boekwerkje samengebracht. In dit *Kuifje in Concreto* zijn gegevens terug te vinden over onder meer uitgave, oplage, druk, editie, wijzigingen, ruggen, achterkanten/titellijsten, covers, prijzen en stripwinkels (die deze eerste gekartonneerde reeks Kuifje-albums te koop aanbieden).
Kuifje in Concreto is een catalogus die een belangrijke bijdrage levert aan de invulling van de drukgeschiedenis van het stripalbum. Het boek telt 96 pagina's en wordt verspreid door Het Raadsel. De prijs is *f* 29,50 / Bfr.590. ISBN 90-8011-271-2 (gebrocheerd), 90-8011-272-0 (gekartonneerd).

RS

Ger Sligte

Onlangs heeft de Stichting Oud-AJC Kontakten het boek *Mieke Meier en Bertje Branie* uitgegeven. Dit boek van 80 pagina's bestaat uit een bloemlezing van de gags en illustraties die

Ger Sligte tussen 1931 en 1958 voor de bladen van de Arbeiders Jeugd Centrale maakte. Het streven naar tekentechnische perfectie of onnavolgbare humor stond bij Sligte niet voorop. Zijn doel was voornamelijk de jeugd op ongedwongen wijze met de socialistische idealen bekend te maken. Het boek levert dan ook een heel aardig tijdsbeeld op van de jaren '40 en '50, een tijd trouwens waarin de opvoedkundige waarde van de strip regelmatig ter discussie stond. Dit boekje is in een oplage van 600 exemplaren gedrukt en is te verkrijgen door *f*10 / Bfr.200 over te maken op postgiro 443 96 97 ten name van Oud-AJC Kontakten te Groningen onder vermelding van 'Ger Sligte'.

TB

Bommeldagkalender 1993

Uitgeverij De Bezige Bij verzint allerlei manieren om haar Bommelfonds lucratief te houden. Voor 1993 is bijvoorbeeld de Bommelscheurkalender op de markt gebracht. De kalender is voornamelijk gevuld door de integrale opname van de paperbacks *Grofstoffelijke trillingen* en *Soms verstout ik mij*. Daarnaast zijn er gedichten van Markies de Canteclaer,

groente- en fruitkalenders en talloze Bommelplaatjes en -uitspraken opgenomen. Prijs: *f*24,95/ Bfr.498.

RS

Verlies Toonder Studio's

'Geheel tegen de verwachting in' zullen de *Toonder Studio's* dit boekjaar met een verlies afsluiten. Dat komt vooral door een 'stagnatie op de markt voor audiovisuele produkten', aldus Toonder.

De Toonder Groep heeft de laatste twee jaar verlies geleden: vorig jaar ruim drie ton, in 1990 ruim twee miljoen gulden. De twee jaar daarvoor was de onderneming marginaal winstgevend. Volgens het jaarverslag zou dit jaar worden afgesloten met een positief resultaat, maar er rolt dus een verlies uit de bus. De omzet schommelt rond de 13 miljoen gulden.

Dit tegenvallend resultaat wordt veroorzaakt, zo meldt het bedrijf, door een stagnatie op de markt voor audiovisuele produkties. Sinds het midden van dit jaar vindt geen groei meer plaats. In de eerste helft van dit jaar was het resultaat nog wel beter dan in de eerste zes maanden van 1991, maar door de stagnatie kan deze stijgende lijn niet worden voortgezet in het lopende halfjaar.

Financieel directeur **T. Stolp** zegt 'onmogelijk' tot een concrete uitspraak over de resultaten voor 1992 te kunnen komen. In de tweede helft van het jaar zullen nieuwe reorganisaties nodig zijn. Daarvoor moeten extra voorzieningen worden getroffen. Nadere details worden nog vrijgegeven.

(Bron: De Volkskrant)

EuroDisney lijdt verlies

EuroDisney nabij Parijs heeft in de zes maanden na de opening zo'n 162 miljoen verlies gedraaid. Het pretpark trekt minder bezoekers dan begroot. De verwachting is dat de bezoekersaantallen de komende tijd opnieuw zullen tegenvallen door de winterperiode en de recessie in sommige Europese landen. Het bestuur overweegt in de wintermaanden een lagere entreeprijs van *f*75,- / Bfr.1500 te hanteren. De hoge prijs van het toegangsbiljet is in Frankrijk scherp bekritiseerd.

In vergelijking: Nintendo maakte ongeveer tegelijkertijd bekend dat haar winst in de afgelopen zes maanden steeg met 10% tot ruim 600 miljoen gulden (12 miljard frank).

RS

Extraatje met nasmaak

Een ieder, die zich bij Lekturama inschrijft op de *Kuifje*-collectie (achttien verzamelbanden), verheugt zich op de bonus. Als lokkertje geeft Lekturama namelijk aan iedere intekenaar acht mini-albums met de originele zwart-wit versies van de allereerste Kuifje-verhalen. Een lovenswaardig initiatief dat echter één kanttekening behoeft. Uitgeverij Casterman geeft dezelfde serie minialbums in het Frans uit inclusief *Kuifje in de Sovjet-Unie*. Volgens **Peter Kouters**, hoofd van de uitgeverijafdeling van Lekturama, is het om redenen van auteursrechtelijke aard moeilijk geweest dit negende deeltje aan de serie toe te voegen. Dit, terwijl Lekturama in Nederland het alleenrecht heeft om de mini-boekjes uit te brengen. Verder noemt hij als reden dat de box gemaakt is om acht minideeltjes in op te bergen. Voor negen boekjes moet de lay-out van de box veranderd worden en past deze qua stijl niet meer bij de achttien verzamelbanden. Maar, zo zegt Kouters, tot op heden heeft hij geen teleurgestelde reacties binnengekregen. Sterker nog: uitsluitend enthousiaste reacties waren zijn deel (toch maar even bellen!). En hij meldt dat in de nabije toekomst de deeltjes wellicht in de losse verkoop zullen verschijnen, dus óók *Kuifje in de Sovjet-Unie*. Voorlopig moet de echte verzamelaar een Frans exemplaar van het negende deeltje zien te bemachtigen.

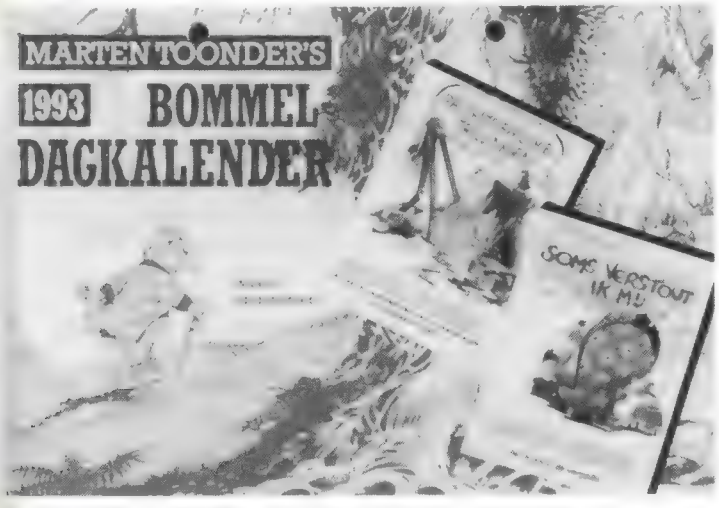

Peyo

Pierre Culliford smurft niet meer. Op 64-jarige leeftijd overleed hij vlak voor de Kerstdagen te Ukkel aan een embolie. Zijn dood kwam niet geheel onverwachts. De geestelijke vader van De Smurfen, Johan en Pierewiet en Steven Sterk sukkelde reeds enige tijd met zijn gezondheid.

Na een korte carrière in een animatiestudio, waar hij Franquin, Paape en Morris leerde kennen, belandde hij op voorspraak van deze laatste bij uitgeverij Dupuis. In '86 kocht hij zijn tekenrechten terug en verhuisde er – kortgeleden – mee naar Lombard. Hier deed men recent 'De Geldsmurf', nummer zestien in de reeks het licht zien.

De Smurfen ontstonden uit de middeleeuwse verhalen van Johan en Pierewiet. Aanvankelijk waren het secundaire blauwe wezentjes met vier vingers, die eind vijftiger jaren door Yvan Delporte op de voorgrond werden geduwd. Het succes daarna is gekend. Johan en Pierewiet, net als Poesie en Steven Sterk, vertrokken richting koelkast. Inmiddels waren er weer plannen om de draad rond koene ridder Johan weer op te nemen. Verder zouden alle Steven Sterk-albums binnenkort worden heruitgegeven waarna ook van hem nieuwe avonturen zouden worden getekend. Het scenario – nu van de hand van zoon Thierry Culliford – was al rond. In september '93 mocht het verhaal worden verwacht, vertelt ons Françcois Walthéry. François tekende ruim tien jaar aan de zijde van de Smurfenvader. Recent nog herwerkte Peyo een dertig jaar oud scenario van 'Jacky et Célestin' voor zijn nieuwste album van Natasja.

De stripalbums vlogen met miljoenen de deur uit en ook de reeks tv-animaties werd een wereldwijd succes. Hanna Barbera (The Flintstones) produceerde meer dan 250 episodes van de dwergen.

Er volgden nog vier avondvullende tekenfilms en dankzij IMPS is er de immense merchandising rond Gargamel en de Smurfen. En laten we Vader Abraham en het Smurfenpark in Frankrijk niet vergeten!

'Ofschoon Peyo twee jaar terug met pensioen ging en de zaken overliet aan zoon Thierry en dochter Véronique, waakte hij op de achtergrond onvermoeid als een Grote Smurf over zijn geesteskinderen. Als diabetespatiënt was dit niet altijd even evident. Wellicht dat de promotie en de signeersessies rond De Geldsmurf iets te veel van zijn gezondheid vergden,' aldus Walthéry, die stelt zijn spirituele vader in Peyo te hebben verloren. 'Peyo was niet alleen een goed tekenaar, hij was ook een perfecte zakenman. Een moeilijke combinatie. Hij leerde me het beroep: hou het simpel, breng een goed verhaal en teken efficiënt. Zorg ook steeds voor een humoristische noot.'

Bij Cartoon Création, Peyo's uitgeverij, werken een tiental tekenaars, waaronder Daniël Desorgher. Eerder werd er tekentalent als Gos, De Gieter, Wasterlain, Derib en André Benn opgeleid. Men smurft dus door. Erwin Cavens, die Peyo's werk vertaalde: 'De Smurfen zijn wel in twintig talen vertaald. Ik ervaarde Peyo als een open en vriendelijk man, die zeer spontaan was en een goed visueel geheugen had. De Smurfen zijn familieverhalen. Kinderen zijn er dol op, volwassenen begrijpen de dubbele bodems. Peyo stopte er altijd een boodschap in. Zoals nu in het meest recente album, dat geld alleen niet gelukkig maakt ... Peyo behoorde tot de generatie tekenaars met een moraal in hun verhaal.'

'De oude school, hè,' besluit collega Morris. 'Zijn dood stemt droef en ik voel de hete adem in mijn nek. Het was een fijne vriend, een stipte man die respect had voor de deadlines, duidelijk geïnspireerd was door Walt Disney, maar daaraan zijn eigen interpretatie wist te geven. Leven met de doodsgedachte is eng, daarom laat ik regelmatig de begrafenisondernemer opdraven in Lucky Luke. Het is zaak hem even te vlug af te zijn, hè ...'

Jempi Welkenhuyzen

Overigens zijn de verkoopresultaten van de *Guust*-collectie, die onlangs uitkwam, bemoedigend. Binnenkort besluit Lekturama of het groene licht wordt gegeven voor de *Robbedoes en Kwabbernoot*-collectie.

RS

Rooie Oortjes Magazine

In navolging van de album-serie *Rooie Oortjes* heeft uitgeverij De Boemerang nu ook een *Rooie Oortjes Magazine* het licht laten zien. Zoals de ondertitel 'Satirisch humoristisch blad voor de jeugd van 17 tot 77 jaar' al doet vermoeden gaat het hier om een tijdschrift waarin men weinig serieuze en diepgravende bespiegelingen aan zal treffen. De formule van het blad is erop gericht lichtvoetig, humoristisch en vooral pikant vermaak te bieden. Evenals in de serie

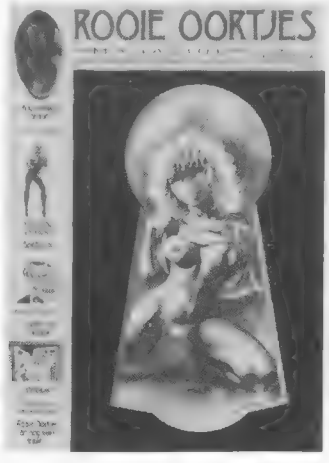

Rooie Oortjes staat ook hier de seks centraal. In nieuwe en oude strips van onder andere **Di Sano**, **Minck Oosterveer**, **Dany**, **Toon van Driel** en **Peter de Smet** wordt het seksueel gedrag in al zijn vormen op de hak genomen. Verder in dit nummer nog een brievenrubriek, een erotisch verhaal en onzinnige weetjes over seks. *Rooie Oortjes Magazine* verschijnt tweemaandelijks en kost *f*7,50 / Bfr.150. Info: Postbus 76, 4524 ZG Sluis, tel. 01615-7900.

TB

Bim

Ter gelegenheid van het vijftienjarig bestaan van stripwinkel Paulus in Alkmaar is het boekje *Bim en de verdwijning van Moneypump Jr.* uitgebracht. De avonturen van Bim waren in de jaren veertig en begin jaren vijftig bekende stripverhalen. Tekenaar **Piet van Elk**, die later voor de Hanna-Barbera Studio's in de VS ging werken, en scenarist **Eddy Bayer** hoorden bij de Stripfilmstudio's, die in die tijd konden wedijveren met de Toonderstudio's.

De avonturen van Bim waren fantasierijke, soms bizarre strips die zelfs

in België, Engeland, Duitsland en Frankrijk verschenen. De herdruk van dit boekje moet als een ode aan Van Elk en Bayer beschouwd worden. Het boekje is te koop in de stripwinkel of te bestellen door *f*23,95 / Bfr.479 (inclusief portokosten) over te maken op girorekening 2832472 ten name van H.W. Lampers-Tanis te Alkmaar. Ook is er een harde kaft-uitgave uitgebracht in een zeer beperkte oplage; informatie hierover krijgt u via telefoonnummer 072-126041.

RS

Balloon Pictures

In het tijdschrift *AV-Amateurfilmer* verschijnt sinds kort de nieuwe strip *Balloon Pictures*. Deze gagstrip handelt over de blunders van een filmcrew. In ieder nummer van het blad verschijnt een gag van één strookje. AV-Amateurfilmer richt zich op mensen die video-filmen als hobby hebben.

De strip gaat over de avonturen van de fictieve filmmaatschappij Balloon Pictures. Een chemisch fabrikant heeft deze maatschappij opgericht als aftrekpost voor de belastingen. De crew is niet bepaald de elite van de filmwereld. Het mag zelfs een wonder heten indien Balloon Pictures ooit een film afmaakt.

De tekenaar van Balloon Pictures is **Willy Croezen**. Hij is al langer illustrator. Tekstschrijver **Jan Duyndam** is producent van bedrijfsfilms. Beide makers werken aan een speelfilm in Doetinchem en ontlenen hieraan inspiratie voor hun gagstrip. Momenteel werken zij aan een lang verhaal van Balloon Pictures, dat los staat van het blad AV-Amateurfilmer. Er is zelfs al een uitgeverij die belangstelling heeft getoond om het verhaal uit te geven.

RS

Briggs' kerstman

De Engelse tekenaar **Raymond Briggs** kent u misschien nog wel van zijn aangrijpende anderhalf uur durende tekenfilm *When the wind blows* waarin twee naïeve oude mensen in een atoomoorlog proberen te overleven. Veel kinderen kennen hem van het prentenboek *De sneeuwman* dat

een Zilveren Griffel heeft gewonnen. Zijn derde creatie, wederom een kinderboek, heet *De kerstman* en is nu tegelijkertijd met een prentkaartenboekje in tekenfilmvorm op video uitgekomen.

De nieuwe Briggs-film lijkt te zijn bedoeld voor de jeugd maar dat wil nog niet zeggen dat hij voor ouderen niet leuk kan zijn. Integendeel, want de onthullingen over het privéleven van de kindervriend worden gebracht met een volwassen gevoel voor humor. De kern van het verhaal is het gegeven dat de kerstman ook maar een mens is en dat hij dus ook de ons bekende zwakheden kent. Zo eet hij zich tijdens zijn vakantie een buikloop in Frankrijk, kijkt hij in Schotland iets te diep in het glaasje en verliest hij zijn geld bij het roulettespel in Las Vegas. De nog geen half uur durende tekenfilm eindigt met de verspreiding van de kerstcadeaus onder begeleiding van een lekkere kleffe kerstdeun.

De videocassette is uitgegeven door IC uit Amsterdam, het originele prentenboek waar de film op is gebaseerd is een uitgave van Van Holkema & Warendorf uit Houten.

HW

Stem Donald!

Rare jongens die Zweden. *Donald Duck* was de onbetwiste winnaar, maar **Cliff Barnes** uit de tv-serie Dallas eindigde ook hoog, evenals popster **Frank Zappa**. De drie vergaarden als vertegenwoordiger van de Zonderlinge Partijen een respectabel aantal stemmen tijdens de afgelopen Zweedse verkiezingen.

Als de Zweden stemmen, kunnen ze de naam van een alternatieve kandidaat op een blanco biljet invullen. De stemmen, waarmee kiezers hun ongenoegen over de gevestigde politiek uiten, zijn geldig. Het aantal stemmen is echter nog nooit genoeg geweest om een Zonderling volksvertegenwoordiger te maken.

Donald Duck kan steevast rekenen op een handvol proteststemmen. Vorig jaar brachten 73 kiezers in Stockholm hun stem op de eend uit. Wie écht eens wat anders wilde, stemde op de Kannibalen Partij. Haar motto: verslind de rijken.

(Bron: AD)

Undercover

Popmuziek en stripverhalen hebben hun raakvlakken. Menig striptekenaar heeft in een bandje gespeeld (**Martin Lodewijk**, **Gerrit de Jager**) of speelt nog steeds (**Robert Crumb**, **Hein de Kort**). Strips over popmuziek (**Serge Clerc**, **Gerrit de Jager** – *Toon Ladder* – of de *Alsjemaarbekend Band!* van **Evert Geradts**) verschijnen met de regelmaat van de klok. En wie kent niet de fraaie **Peter Pontiac**-covers van muziekkrant Oor. Ook hebben veel striptekenaars zich nooit onbetuigd gelaten als het gaat om het maken van platenhoezen.

Eckart Sackmann is de samensteller van *Undercover*, een catalogus van platenhoezen die door striptekenaars ontworpen zijn. Uit dit Duitstalige boekwerk komt naar voren dat vooral Franse en Amerikaanse tekenaars een uitstapje naar de muziekbranche hebben gewaagd. Verder blijkt dat bijna iedere striptekenaar van naam een

platenhoes heeft gemaakt. In deze fraai uitgevoerde catalogus zijn vele voorbeelden van hoezen terug te vinden en is een overzicht opgenomen van welke tekenaar welke hoes heeft gemaakt.
Daarnaast legt Sackmann allerlei verbanden tussen ontwikkelingen in de popmuziek en in het stripverhaal die tot uiting zouden komen in de diverse platenhoezen. Toch komt dit analytische gedeelte niet geheel uit de verf. Uit het overzicht valt juist een zekere willekeur op te maken. Veel bekende namen van bands of solo-artiesten uit hitparade en underground komen in het overzicht niet voor. Het is meer gerechtvaardigd te stellen dat een striptekenaar een hoes ontwerpt uit affiniteit met de band of artiest of omdat de opdrachtgever goed betaalt. Sackmann heeft niet de pretentie alle

stripplatenhoezen in kaart te hebben gebracht. Een aantal omissies is namelijk eenvoudig aan te wijzen. Als onderdeel van de tentoonstelling *Hollandse hoezen, Nederlandse popplatenhoezen 1956-1991*, die de Stichting Popmuziek Nederland (SPN) eind vorig jaar organiseerde, waren bijvoorbeeld platenhoezen van **Peter Pontiac**, **Eric Schreurs** en **Hein de Kort** opgenomen. In *Undercover* komen ze niet voor. Saillant detail is overigens dat zowel de SPN als Sackmann de teloorgang van de platenhoes uit artistiek oogpunt betreuren.
Undercover is dit jaar als catalogus bij de gelijknamige tentoonstelling op de stripbeurs van Erlangen verschenen. Uitgeverij Sackmann en Hörndl heeft een albumuitgave uitgebracht van 64 pagina's met 150 afbeeldingen in kleur (Hamburg 1992; ISBN 3-89474-014-0). De prijs bedraagt *f*29,95 / Bfr.600.

RS

Stapeltje secundair

La lettre de Bédésup 58.
Dit nummer is iets dikker dan gewoonlijk (8 pagina's nu) en er zijn dan ook aardig wat actualiteiten opgenomen. De kop spreekt van een 'Viking Special', maar daar is verder weinig van te merken. (EdG)
Info: B.P. 14, 13234 Marseille Cédex, Frankrijk.
Bild & Bubbla 1992/5.
Achter een mooie cover van **Bill Sienkiewicz** naast de recensies/actualiteiten voornamelijk artikelen/interviews in het teken van de Zweedse stripbeurs Serie-Expo 92 die op 30 oktober en 1 november in Stockholm plaatsgreep. Zowel Sienkiewicz als **Jamie Delano** waren daar aanwezig en gaven reden voor aandacht in dit nummer. Verder is er plaats ingeruimd voor 'the bratpack' van de Zweedse stripscene: **Johan Wanloo**, **Mikael Tomasic** en **Pidde Andersson**.
Info: Kimmersbo pl 1590, SE-437 93 Lindome, Zweden.
The Comics Journal 154.
Naast alle leuke en minder leuke nieuwtjes (In Californië ging een stripwinkel van Myron Cohen-Ross in vlammen op, nadat op de muren van het pand hakenkruizen en de kreet 'Die jew' was aangebracht.) deze keer een zeer groot interview met **Daniel Clowes** en een aantal intrigerende artikelen en strips over het gevecht om de nalatenschap van **Dori Seda**, een striptekenares die in februari 1988 op 36-jarige leeftijd overleed. In de sketchbook-rubriek treedt deze keer **Hunt Emerson** voor het voetlicht.
Info: 7563 Lake City Way N.E., Seattle, WA 98115 U.S.A.
P.L.G. 28.
Plein La Gueule Pour Pas Un Rond, of kortweg *P.L.G.P.P.U.R.*, heeft zijn jaarlijkse uitgave deze keer gewijd aan de in 1990 overleden **Yves Chaland**. Ruim twintig pagina's vol met grandioze illustraties (veelal in kleur!) van zijn hand, fragmenten uit interviews en een uitputtende bibliografie. Verder in dit nummer veel strips, met speciale aandacht voor vrouwelijke tekenaars. Een stortvloed aan recensies van albums en fanzines completeert het geheel. Een prachtige maar dus ook prijzige (FF 65) uitgave. (TB)
Info: 3 Rue de la Vanne, 92120 Montrouge, Frankrijk.
Rraah! 21.
Onder andere artikelen over **François Boucq**, vliegtuigstrips, **Michael Apitz** en **Patrick Kunkel** (zie ook Stripschrift, jaargang 25, nummer 6). Verder uiteraard veel nieuwtjes. In de rubriek 'Original & Fälschung' wordt getoond hoe Boucq zich voor een pagina uit *Duivelsmond* heeft laten 'inspireren' door **Alberto Breccia**'s *Mort Cinder*.

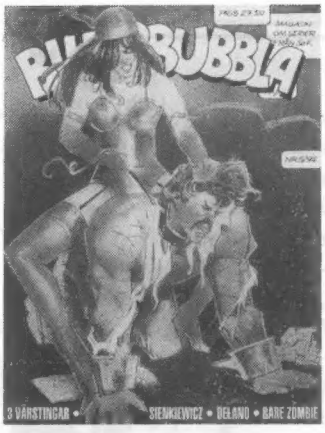

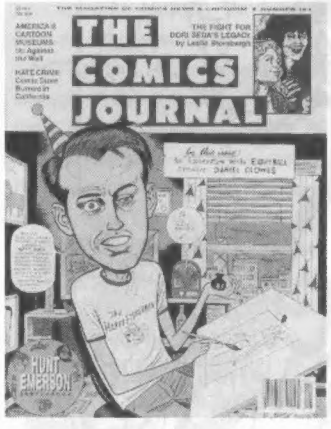

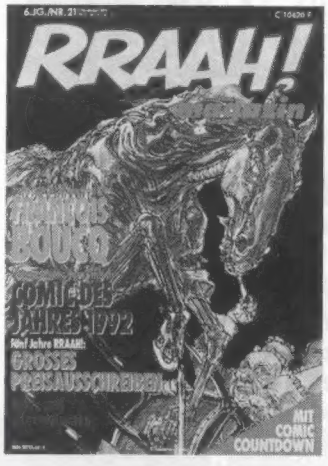

Info: Eppendorfer Weg 67, D-2000 Hamburg 20, BRD.
Stripknipsels 1992/6, 1992/7 en 1992/8.
De laatste nummers van deze knipselkrant waar de abonnees nog recht op hadden. Sponsors gezocht!

In deze nummers ook veel aandacht voor tekenfilms als *The Simpsons*, *Nijntje*, *Popeye* en de niet weg te branden Disney.
Info: Koninginneweg 218, 1975 EL Amsterdam.

AvO

Wildstar van Jerry Orday en Al Gordon

Wildstar

Baby's gooien nogal eens roet in het eten in de stripwereld. Zo veroorzaakte de geboorte van Cyan dat *Todd McFarlane* voor enige tijd in retraite ging. En de reden dat *Jim Lee*'s Wild C.A.T.S. niet op tijd verschijnt is: Tyler Anne Joo-Ri, een negen pond en acht ons wegende baby. Maar er zijn ook uitzonderingen. Zo noopte de geboorte van *Jerry Ordway*'s dochter hem tot het creëren van Wildstar.

Wildstar is een nieuwe vierdelige strip die hij samen met *Al Gordon* ontwikkelde en die bij Image Comics zal gaan verschijnen. Het is sinds lange tijd dat we Ordway weer in actie zien met z'n potloden. Samen met *John Byrne* was hij enige jaren terug bij de restyling van Superman betrokken. Na met tekenen van Superman gestopt te zijn ging hij nog wel door met het schrijven van de Adventures of Superman. Als reden voor het verruilen van uitgeverij DC voor Image wordt genoemd de grotere creatieve vrijheid en het onderdeel zijn van een uitgever die zeer populair is bij het jeugdige publiek. Op deze manier vergroot je inderdaad je kansen op een commercieel succes. Maar Ordway zegt zijn oude broodheer geen vaarwel. Hij is namelijk ook hard aan het werk aan een hardcover graphic novel van Captain Marvel (Shazam!) die hij zelf schrijft, tekent en inkleurt. Wellicht dat deze gevolgd wordt door een nieuwe maandelijkse serie.

Vertigo

Terwijl de slag om de jeugdige comickoper in volle hevigheid woedt – met als superwapens trading cards, hologrammen, metallic-opdrukken en zelfs bewegende covers – zoekt DC naar nieuwe doelgroepen. Ze heeft daarvoor een nieuwe comiclijn opgezet onder het Vertigo-label.

Vertigo was in eerste instantie bedoeld als ondersteuning en versteviging van DC's volwassenen en horror-comics. Deze titels zullen dan ook de kern vormen van het programma. Tijdens het ontwikkelen van deze plannen werd DC benaderd om de titels die bij Disney's Touchmark zouden gaan verschijnen over te nemen (waaronder Enigma, Mercy en Sebastian O). Daarbij opgeteld kwamen ook nog eens een dozijn andere nieuwe projecten en voilá, Vertigo was geboren.

Vertigo richt zich op de wat volwassener intelligentere lezer. Het publiek dat dol is op *Alan Moore*'s werk of dat van *Neil Gaiman* kan zijn hart ophalen aan deze strips.

Death: The high cost of living is een driedelige miniserie van Gaiman en *Chris Bachalo* waarin Death (gepersonifieerd als de zus van Sandman) als sterveling naar de aarde gezonden wordt om het thema sterfelijkheid te onderzoeken.

Enigma: acht delen door *Peter Milligan* en *Duncan Fegredo*. Een man probeert zijn leven inhoud te geven in een zinloze wereld. Het is het verhaal over de eerste existentialistische superheld.

Naast deze twee titels zullen alle andere Vertigo-strips - Animal Man, Doom Patrol, Hellblazer, Sandman, Shade en Swamp Thing - in januari met nieuwe verhaallijnen beginnen, zodat nieuwe lezers in kunnen haken. Voortaan zullen iedere maand twee nieuwe titels verschijnen in verschillende formaten. Op het programma staan onder andere Sandman Mystery Theatre door *Matt Wagner* en *Guy Davis*, Kid Eternity door *Ann Nocenti* en *Sean Philips*, Black Orchid door *Dick Foreman* en *Jill Thompson* en Mercy door *J.M. DeMatteis* en *Paul Johnson*.

Alan Moore & Co

Wie schetst ons aller verbazing door voor Image te gaan werken? Juist, *Alan Moore*. Naast Spawn 8 zal hij ook voor Image het scenario schrijven van een zesdelige serie, 1963 geheten. Tekenaars zijn *Steve Bissette* en *Rick Veitch* en inkters zijn *Dave Gibbons*, *Don Simpson* en *John Totleben*.

Wegens overvolle agenda zal Moore het script geheel in Marvel-stijl maken. Normaliter neemt Moore een maand de tijd om een aflevering van From Hell of Big Numbers te schrijven, maar het schrijven van het eerste

Death: The high cost of living van Neil Gaiman en Chris Bachalo

Propellerman van Matthias Schultheiss

deel van 1963 kostte hem slechts vier uur. Al verwerpt hij deze methode van werken als het gaat om het leveren van doordachte gewichtige werken, in dit geval vond hij het een uitkomst. De 'Marvel way of writing' wil zeggen dat een tekenaar een mager plot mee naar huis krijgt en de definitieve teksten pas achteraf – als de tekenaar het verhaal heeft geschetst – worden geschreven. Dit in tegenstelling tot 'full script writing' waarbij de schrijver volledig uitgewerkte scenario's levert met dialogen en decorbeschrijvingen. Met 1963 keert Moore terug naar het door hem afgezworen superheldengenre.

Propellerman

De Duitse stripmaker *Matthias Schultheiss* probeert de VS te veroveren met de achtdelige serie Propellerman. In de toekomst probeert een ontsnapt, levend wapen in een ecologisch en economisch aan lager wal geraakte wereld zijn schepper te vinden. Een spoor van dood en verderf achter zich latend. $2.95 per deel, uitgever is Dark Horse.

Madman

Mike Dalton Allred is een relatieve nieuwkomer in de comicbusiness. Oorspronkelijk ambieerde hij een filmcarrière en zijn eerste strip, Dead Air, was aanvankelijk bedoeld als een screenplay. Eenmaal bekend, volgden al snel van links en rechts aanbiedingen. Ook een opzetje voor een strip met *Bernie Mirault* werd door Epic beloond, waardoor Everyman werd geboren. Voor Dark Horse illustreerde hij op tekst van *Malcolm Bourne Tales of ordinary madness*. Bij Tundra verscheen een driedelige serie met zijn eigen creatie Madman in de hoofdrol.

Nu verschijnt er, in kleur (de eerste serie was in zwart/wit) bij Tundra Madman Adventures. Madman is een voortborduursel op Allreds favoriete helden: *Jack Cole*'s Plastic Man, *Will Eisners* The Spirit en *Alex Toths* The Fox. Je snapt 't al: Madman is geen gewone superheld maar iets aparts. Charmant en grappig. De strip zal ieder kwartaal verschijnen met 48 pagina's per deel. Het eerste verhaal telt 68 pagina's en verschijnt in twee delen (later in een gebundelde versie). Bij Tundra verschijnt ook een nieuwe serie in samenwerking met Fantagor van *Richard Corbens* Den. In Den Saga gaat deze spierbundel op zoek naar zijn wortels en de reden van zijn bestaan. Hij komt in grote problemen als hij de Indiaanse ziener vindt die de sleutel naar zijn verleden heeft. Madman kost $2.95 en Den Saga $4.95.

Incredible Pérez

Na zijn teleurstellende War of the Gods is *George Pérez* weg bij DC en terug naar Marvel. Het zat hem bij de produktie van War of the Gods dan ook niet mee. Ten eerste duurde het een eeuwigheid voordat DC zijn verhaalconcept goedkeurde, daarna bleek dat deze crossover-serie ook nog eens concurrentie kreeg van een andere DC-crossover, Armageddon 2001. Na het eerste nummer liep inktster *Cynthia Martin* weg om in dienst te treden bij de marine en bovendien had Pérez zoveel werk aangenomen dat hij zijn deadlines niet haalde. Een grote ramp dus. Toen achteraf ook nog de verkoopcijfers tegenvielen vanwege het tegenvallende eindprodukt en een onontwarbaar verhaal, pakte Pérez boos zijn biezen en werd met open armen door Marvel ontvangen. Op een script van *Peter David* verschijnt nu Incredible Hulk: Future Imperfect, 2 delen à $5.95.

Nog meer werk van veteranen. Ooit zei *Jim Starlin* dat hij het niet meer in zich had en dat hij zich voortaan helemaal op het schrijven zou toeleggen. Gilgamesh II zou zijn laatste grote werk zijn. Maar Starlin heeft zijn potloden weer geslepen en voelt zich mans genoeg om een strip te tekenen èn te schrijven natuurlijk. Silver Surfer/Warlock: Resurrection is een vierdelige miniserie waarin de fans zijn werk weer eens ouderwets kunnen bewonderen. $2.50 per deel.

Dinosaur

Aangestoken door het succes van Image hebben nog een aantal auteurs de koppen bij elkaar gestoken met serieuze plannen om een eigen comic-company op te zetten. Hun namen? *Frank Miller*, *Walt Simonson*, *John Byrne*, *Art Adams* en *Geoffrey Darrow*. Niets is nog officieel en de mogelijke naam van de nieuwe firma is Dinosaur. Andere auteurs die genoemd worden in dit verband zijn *Alan Moore*, *Mike Mignola* en *Chris Claremont*.

Madman van Mike Dalton Allred

The Hulk van George Pérez

CASPER EN HOBBES
BILL WATTERSON ©1992
distributed by universal press syndicate 5·31
RINNGG!
INKLEUR: HANNEKE BONS
VERTALING: MARIA VAN GALEN (RING)